

SZÖVEGÉRTÉS-SZÖVEGALKOTÁS

9

Tanári útmutató
szakiskoláknak

1

Educatio Kht. kompetenciafejlesztő oktatási program kerettanterv.

A kiadvány a Nemzeti Fejlesztési terv Humánerőforrás-fejlesztési Operatív Program 3.1.1. központi program (Pedagógusok és oktatási szakértők felkészítése a kompetencia alapú képzés és oktatás feladataira) keretében készült, a sulíNova oktatási programcsomag részeként létrejött tanulói információhordozó. A kiadvány sikeres használatához szükséges a teljes oktatási programcsomag ismerete és használata.

A teljes programcsomag elérhető: www.educatio.hu címen.

FEJLESZTÉSI PROGRAMVEZETŐ

KORÁNYI MARGIT

VEZETŐ FEJLESZTŐK

**ARATÓ LÁSZLÓ
KÁLMÁN LÁSZLÓ**

SZAKMAI BIZOTTSÁG

BÓKAY ANTAL ELNÖK
BÁNRÉTI ZOLTÁN
CSERHALMI ZSUZSA
GYŐRI JÁNOS
SCHEIN GÁBOR

ALKOTÓSZERKESZTŐ

FENYŐ D. GYÖRGY

SZAKMAI LEKTOROK

A SZAKMAI BIZOTTSÁG TAGJAI
PETHŐNÉ NAGY CSILLA
SCHLEICHER IMRÉNÉ
TRENCSÉNYI BORBÁLA

FELELŐS SZERKESZTŐ

NAGY MILÁN

BORÍTÓGRAFIKA
TIPOGRÁFIA

SZŰCS ÉDUA
BÁRD JOHANNA

© DOBSZAY AMBRUS

© FENYŐ D. GYÖRGY

© EDUCATIO KHT.

RAKTÁRI SZÁM:

H-ASZE0909/A/T

I T T V A G Y O K !

Tanári útmutató
szakiskoláknak

F e j l e s z t ő

Dobszay Ambrus

TARTALOM

5	NÉVJEGY
6	ÚJAK KÖZÖTT
11	NEVEK SŰRŰJÉBEN
28	NEMCSAK ILLEMTAN
37	AJÁNLOM MAGAMAT!
78	JÓZSEF ATTILA ÖNMAGÁRÓL
97	NÉV ÉS IDENTITÁS
100	AZ ÉN FEJEZETEM

NÉVJEGY 1. fejezet	CÍM	ITT VAGYOK
	A feldolgozáshoz ajánlott óraszám	15
Képesség- fejlesztési fóku- szok	Tematikus fókusz	Önismeret, társas együttműködés, az egyéni élet- út értelmezése
	Poétikai fókusz	Önreprezentáló szövegek alkotása és elemzése; az irodalmiság és a köznapi közlés rokonsága és különbsége; a vers és a próza; a szavak hangulata
	Szövegértési fókusz	Értelmező hangos olvasás; néma olvasás; az egyé- ni életpályához kapcsolódó szövegek megértése; ismeretterjesztő és szépirodalmi szövegek megér- tése; táblázat olvasása
	Szövegalkotási fókusz	Szövegalkotási határterületek (névjegy, önéletrajz, weblap); énközpontú szövegek.
Ajánlott tevékenységek		Szövegértési feladatok ellenőrző irányított kér- désekkal, rövid fogalmazások; portfólió készítése
Ismeretek, tananyagtartalmak		Művek, szövegek: Ismeretterjesztő cikkek, Illemtani szakszövegek, József Attila: Curriculum vitae Kosztolányi Dezső, Varró Dániel, Laczkfi János egy-egy verse, József Attila néhány verse Névcsúfoló mondókák Tartalmak, fogalmak: Név, névadás, becenév, köszönés, bemutatkozás, kézfogás, névjegy, ön- életrajz, formanyomtatvány, honlap
Modulok (a fejezet rész- egységei, a modulok feldolgozási sor- rendje)	CÍM	1. Újak között (1 óra) 2. Nevek sűrűjében (3) 3. Nem csak illemtan (1) 4. Ajánlom magamat! (3) 5. Curriculum vitae (3) 6. Név és identitás (2) 7. Az én fejezetem (2)
	A feldolgozáshoz ajánlott óraszám	1-3-1-3-3-2-2
Alternatív megol- dások (képesség- fókusz-váltás)	Kapcsolódó kereszttan- tervi modulok	Információs és kommunikációs kultúra; Felkészü- lés a felnőtt lét szerepeire
	Más műveltségterületi kapcsolódási lehetősé- gek	Énkép, pályakép, pályaépítés, kooperáció
Követelmények		Fejlődés a néma és a hangos olvasásban, a szöveg- értési kompetencia fejlődése, portfólió készítése
Támogatórendszer		Fenyő D. György: Poétai iskola. Bp. 1997. és 1999. Krónika Nova

1. ÚJAK KÖZÖTT

RÁHANGOLÓDÁS

Bemutatózási drámajáték

T/1.

6. oldal

16 PERC

Tanári instrukciók

- E modulnál a ráhangolódás nem annyira a meglévő előismeretek előhívását jelenti, inkább hangulati ráhangolást, valamint a későbbiekben is használatos technikák elfogadtatását.
- Véletlenszerű párokat alkotunk (például sorszámot osztunk és az egymást követő számok alapján alakulnak ki a párok.) Következik a bemutatkozó játék előbb párban, majd négyesekben, nyolcasokban stb.

Az instrukció szövege: „Nyújtsatok kezet egymásnak, majd hangosan, érthetően egymás után mondjátok ki teljes neveteket. Utána ellenőrizzétek, helyesen értette-e a másik! Tegyétek fel a másiknak a következő (értelemszerűen kiegészített) kérdést: „Jól értettem,-nak hívnak?” A válasz vagy igen, vagy „Nem, hanem / mert”.

Tovább lépés: A párokból négyeseket alkotunk. (például a korábban kiosztott sorszámok alapján 1–4, 5–8, 9–12 stb.)

Az instrukció szövege: „Most már csak azok mutatkozzanak be egymásnak, akik még nem ismerik egymást. Most is kérdezzük vissza, ahogyan az előbb!”

Tovább lépés: Két-két négyes csoport álljon fel egymás mellé egy sorban. (Ahogyan a futballmérkőzések előtt.) Az egyik négyes haladjon el a másik előtt arccal feljűk fordulva, s közben a másik négyes mindegyikével fogjanak kezet, és mutatkozzanak be egymásnak! Figyeljünk a visszakérdésre, adjunk rá időt. Ha az osztály létszáma miatt a négyesek mellett maradékok adódnának, őket külön-külön osszuk be a már megalakult négyesekhez.

Tovább lépési lehetőség: Az előbbiek szerint kialakult nyolcas válasszon egy másik nyolcast, s az előbbi forma szerint ismerkedjen meg a másik nyolcasával.¹ Legyünk figyelmesek és rugalmasak a játék szervezésében. A felkészülés során gondoljuk át, hogy az osztálylétszám alapján előreláthatólag hol kell beavatkoznunk.

E lépés eljátszása után felírhatjuk valakivel a táblára a 2 hatványait 1024-ig (azokat a számokat, amelyek a 2-vel való szorzás-sorozat nyomán előállnak).

Más ismerkedési játékkal indíthatunk, ha tudjuk, hogy a gyerekek egy része már korábbról ismeri egymást. Ha viszonylag sok az ismerős, kérhetjük, hogy egy-egy diák röviden bemutassa barátját (pl. a hobija megnevezésével.)

¹ Ha a két nyolcas csoport mellett nem jön össze még egy vagy kettő, a következőképpen járhatunk el: Ha a maradék öt vagy annál kevesebb, osszuk be őket a meglévő nyolcasokhoz; ha ötnél több, lehet három csapatunk: ebben az esetben egy csapatot mindig pihentetünk, és kétszer ismétljük meg a bemutatkozást úgy, hogy ők is megismerkedjenek a másik két csapattal! 24 fölötti létszámnál a maradékot osszuk szét, illetve alakítsunk négy alkalmas létszámú csoportot.

Aszerint válasszunk a különböző ismerkedési játékok tárházából, hogy az osztály tanulói mennyire ismerik már egymást. A differenciált bánásmód jegyében a nehezebben oldódó diáknak **adjunk lehetőséget, hogy az ismerkedő játékokban saját alkatának megfelelő aktivitással vegyen részt**: a túlzott erőltetés tovább növelheti a gátlásait. A mozgékony, szerepelni vágyó tanulók energiáit viszont hasznosíthatjuk pl. játékmesteri szerepkörben. Húsz alatti csoporttal körbeülős ismerkedési játékokat lehet játszani².

Hirdethetünk versenyt: ki jegyzi meg a legtöbb nevet az óra végére?

Kiemelt képességek, készségek: szociális kompetencia: egymásra figyelés

Célcsoport – differenciálás: az egész osztály

Munkaformák: páros, majd csoportmunka

Módszerek – eljárások: drámajáték

Eszközök: előnyös, ha a teremben mozgatható bútorok vannak, a tanulóasztalok félretolásával szabad tér alakítható, ill. bizonyos játékokhoz körberakhatók a székek. A további órák nagy részénél is fontos lenne a viszonylag mobil bútorzat, hiszen a kooperatív munkaformák nehezen kivitelezhetőek a hagyományos, frontális munkára rögzített teremrendezés mellett.

1. Mutakoztatok be egymásnak párokban, majd további csoportokban!

Kérdezzétek vissza, jól értettétek-e a másik nevét!

T/2. Memória-kártyajáték

T/2. 7. oldal

14 PERC

Tanári instrukciók:

- Előkészület: készít(tes)sük el a memóriakártyákat: Minden tanuló teljes nevét jól olvashatóan írjuk fel két-két lapra. Alkossunk előre 4-5 darab öt, hat vagy hét fős csoportot, s készítsük össze az oda tartozók két-két kártyáját!
- Instruálhatjuk a tanulókat a következő szöveggel: *„Csoportokban kártyákat kaptok. Írással lefelé fordítva tegyétek a lapokat az asztalra! Határozzátok meg a húzás sorrendjét! Az első játékos két lapot felfelé fordít a helyén. Érthetően felolvassa a rajta álló neveket, s rámutat tulajdonosukra. Ha a nevek azonosak, magához veszi a kártyákat, ha nem, ugyanoda visszateszi őket lefelé fordítva. A többiek folytatják, amíg minden kártyapárt felvettetek! Számoljátok össze, ki hányat talált el!”* Minden kártyapárt vegyen magához a tulajdonosa. Alkossunk új csoportokat!
- Ki-ki vigye magával kártyáit. A kártyákat összekeverik és tovább játszanak, amíg mindenki mindenkivel nem került egy csoportba, vagy amíg van rá idő.

Kiemelt képességek, készségek: memóriafejlesztés, szociális kompetencia

Célcsoport – differenciálás: az egész osztály, különféle csoportokban

² Ha például nincsenek nehezen oldódó diákok az osztályban, és mindenki tudja, vagy gyorsan megérti, hogy mi az alliteráció, a tanár kipróbálhatja pl. az alliterációs bemutatkozást. Egy másik módszer, ha egy kisebb körben mindenki bemutatkozik, és mindenki megjegyzi, majd visszamondja az összes eddig kimondott nevet.

Munkaformák: csoportmunka

Módszerek – eljárások: párkereső memóriajáték a csoporthoz tartozók nevével.

Eszközök: kártyák (karton, filctoll)

||| 2. A nevekről készített memóriakártyák segítségével ismerd fel osztálytársaidat!

T/3. Szétszórt aforizmák

T/3.

8. oldal

12 PERC

Tanári instrukciók

- Ebben a játékban a tanulónak már használnia kell, amit megtanult: a másik nevét.
- Az instrukció szövege a következő lehet: *„Kapsz egy szókárttyát. Ez egy rövid, bölcsességet tartalmazó szövegnek (egy aforizmának) egy szava vagy kifejezése olyan formában, ahogyan ott előfordul. Keresd meg a szöveg többi szavát, és állítsátok helyre a szöveget! Járj körbe az osztályban és kérdezd meg a többiek szavait! Döntsd el, melyik tartozhat a te szövegedbe (a betűtípus is segít). Rakd sorba a szavakat. Ha összeállt a szöveged, kérd tanárodat, hogy ellenőrizze. Hozzád is jönnek osztálytársaid, s kérdezik majd a te szavadat. Fontos, hogy csak annak árulhatod el, aki a neveden szólít!”*
- A szöveggel elkészült és ellenőrzött tanulókat küldjük vissza, hogy ellenőrizzék (segítsék) azokat, akik még dolgoznak. Eleinte abban segíthetnek, hogy társuk minden szükséges szót megtalált-e, hogy nincse szavai közt oda nem tartozó, s csak a végén segítsenek a szavak sorba rendezésében.

Előkészület: Aforizmák kiválasztása, szavakra / kifejezésekre bontása. Az alábbi három szókárttyákra írt idézet helyett természetesen a tanár választhat másokat ízlése szerint. Ezekkel összesen 27 játékos játszhat. A különböző mondatokhoz tartozókat különböző betűtípussal vagy különböző papírra írva kell átadni.

Kiemelt képességek, készségek: szociális kompetencia, sorba rendezés, nyelvi normatív és korrekciós képességek

Célcsoport – differenciálás: Mivel mindenkinél van egy-egy szó vagy kifejezés, nincs mód tartalmilag differenciálni, de befolyásolhatjuk azt, hogy kik lesznek a mozgó és a helyben maradó tanulók. (A mozgáskorlátozott vagy feltűnően zárkózott tanulók helyben maradhatnak.)

Munkaformák: egyéni, majd csapatmunka

Módszerek – eljárások: mozaik-módszer

Eszközök: szókárttyák (1., 2., 3., illetve továbbiak is készíthetők)

||| 3. Szétszórt aforizmák

Kapsz egy szókárttyát egy rövid, bölcsességet tartalmazó szövegből (aforizmából).

Járj körbe az osztályt, és kérdezd meg a többiek szavait!

Döntsd el, melyik tartozhat a te szövegedbe!

Állítsd össze az aforizmát a szókárttyákból!

MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK

- a) „Az egyetlen igazi tanulás: a lényünkben szunnyadó tudásnak tevékenyé ébresztése.” (Weöres Sándor)
- b) „Népedet és az emberiséget csak úgy javíthatod, ha önmagadat javítod.” (Weöres Sándor)
- c) „Ha azt akarod, hogy a világ elismerje emberi rangodat, ismerd el te is a magad rangját. S viselkedj annak megfelelően ...” (Márai Sándor)

Néhány további aforizma:

- d) „A világ közepe ott van, ahol az ember leszúrja a botját.”
- e) „Az utazásban nem az úti cél, hanem a hozzá vezető út az izgalmas.”
- f) „Minden kijárat bejárat valahová máshová.”
- g) „Mielőtt megszólalsz, gondold meg: mondandód szebb-e, vagy a csend, amelyet megtör.”
- h) „Az emberiség alapvető téveszméje azt hinni, hogy én itt vagyok, ti meg ott kinn.”
- i) „A lángész: egy százalék ihlet és kilencvenkilenc százalék verejték.” (Edison)

SZÓKÁRTYÁK

a)

a lényünkben	tevékenyé	tanulás:
ébresztése.	Az egyetlen	tudásnak
szunnyadó	igazi	

b)

csak úgy	javítod.	javíthatod,
ha önmagadat	és az emberiséget	Népedet

c)

a magad	rangját	Ha azt
akarod,	te is	ismerd el
elismerje	a világ	rangodat,
S viselkedj	annak megfelelően.	
hogy	emberi	

Házi feladat:
„Az én fejezetem” portfólió

T/4.

10. oldal

5-10 PERC

Tanári instrukciók

- Olvastassuk el az alábbi feladatleírást, és válaszoljunk a tanulók kérdéseire!
- *A tanév folyamán minden hónapban egy-egy témával foglalkozunk. Minden fejezet befejezésekor be kell adnod egy házi feladatot. Ez lesz „Az én fejezetem” című bemutató-anyag (portfólió). Álló vagy fekvő A/4-es lapokra (legalkalmasabb a műszaki rajzlap) ragaszd fel a téma kapcsán készített fogalmazásaidat, saját készítésű vagy újságból kivágott képeket, cikkeket. Te döntöd el, hogy kép vagy szöveg lesz-e benne több, de az anyagnak legalább a negyede legyen szöveg, illetve legalább a negyede legyen kép. Írd bele, milyen olvasmányaid voltak a hónap folyamán akár az adott témában, akár azon kívül. Az elkészült lapokat fűzd össze füzetté!*
- *Első bemutató anyagod címe: Én, (neved) itt vagyok! Ebbe feltétlenül ragaszd be mostanában készült fényképedet, valamint olyan fényképeket, amelyeken másokkal együtt vagy látható, kedvenceid képét (kedvenc állatod, tárgyad, kedvenc sztárod stb.), továbbá a neved kapcsán megtudott tényeket, a névjegykártyádat, hagyományos és modern önéletrajzodat, s amivel még gazdagítani, szépíteni akarsz a rólad szóló bemutatót.*
- Ajánljuk fel a folyamatos konzultáció lehetőségét. Az egyes alfejezetek után emlékeztessünk a feladatra, mutassuk körbe az elkészült rész megoldásokat. Ha van rá mód, szervezzük meg a fényképezést!

Kiemelt képességek, készségek: önismeret-önreflexivitás, kreativitás, rendszerezés, esztétikai érzék, idővel való gazdálkodás

Célcsoport – differenciálás: A különböző technikai lehetőségekkel rendelkező tanulóktól különböző színvonalú portfóliók várhatók. A hátrányban levőknek biztosítsunk konzultációt, szervezzük meg a technikai segítséget. Az értékelésnél majd elsősorban az eredetiséget, a személyességet kell figyelembe vennünk.

Munkaformák: egyéni munka – konzultációs lehetőséggel

Módszerek – eljárások: projekt-módszer

Eszközök: számítógép, újságok, magazinok, fényképezőgép, megfelelő papír (műszaki rajzlap), ragasztó

4. „Az én fejezetem” – bemutató anyag készítése saját magadról (instrukciók: ld. fent)

2. NEVEK SŰRŰJÉBEN

RÁHANGOLÓDÁS

T/1. Keresztnevek gyűjtése

T/1.

11. oldal

5 PERC

Tanári instrukciók

Kérjük meg a diákokat, hogy gyűjtsenek szép, divatos, különleges keresztneveket, és írják be a feladatlapba!

Kiemelt képességek, készségek: emlékezet, szavak hangulatának felidézése

Célcsoport – differenciálás: az egész osztály

Munkaformák: egyéni, majd frontális

Módszerek – eljárások: feladatlap kitöltése, felsorolás

Eszközök: munkafüzet

1. Keresztnevek gyűjtése

Milyen keresztneveket ismersz? Sorolj fel néhányat az alábbi rovatokba!

- a) Lánynevek, amelyeket szépnek tartasz:
- b) Fiúnevek, amelyeket szépnek tartasz:
- c) Divatos nevek:
- d) Különleges nevek:

JELENTÉSTEREMTÉS

Gianni Rodari szövegének felolvasása, válaszolás a 2. feladat kérdéseire

T/2. 12. oldal
25 PERC

Tanári instrukciók

- A diákok olvassák el Gianni Rodari *Kétszer volt, hogy is volt* című regényének részletét, majd írásban, egyénileg válaszoljanak a feltett kérdésekre.
- Cél szerű a „körbeolvasás” módszerét alkalmazni (a későbbiekben is minél többször). Jó alkalom ez a közös munka első szakaszában az elméleti tárgyak tanulását lehetővé tevő alapvető kompetencia, az olvasási készség felmérésére, fejlesztésére. A szöveg felolvasásához eleinte önként vállalkozók segítségét érdemes kérni, később már minden diák vegyen részt a felolvasásban. (Kivételt jelenthetnek a részfunkció-zavaros gyerekek, akiknek nehézségei jórészt éppen ezeken a közös olvasásokon derülhetnek ki. Az ő problémájukat a magyartanár kezelje fokozott körültekintéssel, ne adjon alkalmat a társaknak a gúnyolódásra, és a kezdet kezdetén tájékoztassa az osztályfőnököt, és rajta keresztül – vagy közvetlenül – a szaktanárokat.) Fontos, hogy a hangos olvasás ne penitencia legyen, hanem kellemes szereplési alkalom, élvezetes foglalatosság. A Rodari-szöveg elég egyszerű ahhoz, hogy viszonylag kis kockázattal bízhatjuk felolvasását a tanulókra, csak az olasz nevek kiejtését tisztázzuk már az elején. A szöveg hangulatát – és felolvasásának színvonalnormáját – az első felolvasó, jelen esetben legbiztonságosabban a tanár teremti meg. Talán a címen kívül az első 11 sort olvassa a tanár, mintát nyújtva többek között a felolvasás tempójára, valamint a narratív rész és a szereplői megszólalás közti váltás hangszínnel való érzékeltetésére. Szerencsés, ha őt jó beszédtechnikájú, kifejezően olvasó diák követi. Lehetőleg döccenők esetén se szakítsuk meg az olvasást – koncentráltabb légkörben több esély van a jó színvonalra.
- Több technika létezik a hangos körbeolvasásra. Például előre mondjuk meg, hogy ki ki után következik a felolvasásban, hogy az irodalmi szöveg egységét a tanulók neve se törje meg.
- Vagy kijelölhetjük előre a szöveg határokat, de idővel bízhatunk a diákok arányérzékében is, ha arra kérjük fel őket, hogy a megközelítőleg azonos terjedelemre és a gondolati egységekre ügyelve maguk hagyják abba az olvasást, és adják át egymásnak a stafétabotot.
- Felolvasás után kérdezzük meg a hallgatóságot, kiknek a felolvasására tudtak leginkább figyelni, kié volt a legélvezetesebb, a leginkább láttató erejű, a dialógusok szerepváltásait leginkább érzékeltető stb. Dicsérjük meg őket (jegyezzünk be piros pontot, vagy jutalomosztályzatot stb.), majd azokat is dicsérjük meg, akik nem olvastak annyira kifejezően, de legalább nem ejtettek szöveg hibát. Bátorítani érdemes azokat is, akik bakiznak, hogy folytassák nyugodtan, ne törjék meg a szöveg hangulatát.

Kiemelt képességek, készségek: hangos olvasási technika, előadókészség, szövegértés, az információk visszakeresésének és a következtetésnek képessége, végkifejlet megjóslása

Célcsoport – differenciálás: a jól olvasó tanulóknak alkalmat adunk e képességük csillogtatására, a még döcögve olvasókat pedig egyelőre nem kényszerítjük az erejüket meghaladó, őket megszegyenítő feladatra. Ha „blattolással”, felkészülés nélküli olvasással nem is, de előzetes felkészülés utáni olvasással a későbbiekben is bízunk meg őket.

Munkaformák: frontális és egyéni

Módszerek – eljárások: közös olvasás („körbeolvasás”) után a tanulók egyénileg írnak választ a kérdésekre

Eszközök: szöveg, kérdések

2. Olvasd el az alábbi regényrészletet, majd válaszolj az utána következő kérdésekre!

RÉSZLETEK GIANNI RODARI: *KÉTSZER VOLT, HOGY IS VOLT* C. REGÉNYÉBŐL

Az öreg Lamberto bárónak Egyiptomban is van kastélya, néhány lépésnyire a piramisoktól. Telen- te többnyire Egyiptomban melengeti öreg csontjait, különösen a hosszantikat, mert a bennük levő csontvelő igen fontos, ott termelődnek a vörös meg a fehér vértetek. Így tehát most is Egyiptomba utaznak. Csakhogy ezúttal rövid ideig maradnak. Az történik ugyanis, hogy egy Nílus-parti séta köz- ben találkoznak egy arabbal, egy szent emberrel, és beszédbe elegyednek vele. Utána az első géppel Olaszországba repül a báró meg Alfredo, San Giulio³ szigetén bezárkóznak a kastélyba, és buzgó kí- sérletezésbe fognak. Egy idő múltával már nincsenek is egyedül. A báró felfogad három nőt és három férfit, akik a kastély manzárdjában éjjel-nappal ismételtetik a báró nevét.

– Lamberto, Lamberto, Lamberto ...

– Lamberto, Lamberto, Lamberto ...

Delfin kisasszony kezdi, tőle Roberto úr veszi át a szót. Amikor Davide úr befejezi, Maria asszony folytatja. Utána Bruno úr kerül sorra, végül Renata asszony következik. Aztán kezdődik előlről az egész, Delfin kisasszonnyal. Nappal óránként, éjszaka kétóránként váltják egymást.

– Lamberto, Lamberto, Lamberto ...

– Lamberto, Lamberto, Lamberto ...

Delfin kisasszonyra időnként rájön a nevetés. Mielőtt esténként elalszik, arra gondol: „Miféle munka ez! És vajon mire jó? De bolondok is a gazdagok!”

A többiek ötten nem nevetgélnek és nem tesznek fel maguknak kérdéseket. A fizetség jó, annyit kapnak, mint a köztársasági elnök, ráadásul a koszt, kvártély, a cukorkáról nem is beszélve, ami szá- molatlanul áll rendelkezésükre. A cukorka azért kell, hogy ne száradjon ki a szájuk. Akkor meg minek aggályoskodnának?

– Lamberto, Lamberto, Lamberto ...

Így megy ez vasárnap is. Karácsonykor is, szilveszterkor is. Fogalmuk sincs róla, de a manzárd minden sarkában apró mikrofonok vannak elrejtve, a mikrofonokhoz meg a kastély minden pontján hasonlóan láthatatlan hangszórók csatlakoznak. Hangszóró lapul a báró ágyában a párna alatt, a zongorában a zeneteremben. Kettő a bárói fürdőszobában: egy a hideg, egy a meleg víz csapjára szerelve. A pincében vagy a könyvtárban, az ebédlőben vagy a vécén. Lamberto báró mindenütt talál egy gombot, amit megnyomhat, s máris hallhatja:

– Lamberto, Lamberto, Lamberto ...

Alfredo, a főkomornyik is legalább félóránként ellenőrzi, hogy fönt a manzárdban szünet nélkül folyik-e a munka, hogy pontosan ejtik-e a nevet, minden szótag megfelelő hangsúlyt kap-e, hogy a hat ember tisztességesen megdolgozik-e a kenyéréért meg a cukorkájáért.

Eleinte a báró elégedetlenkedett.

– Alfredo, a nagybetűt nem hallani – panaszkodott.

– Báró úr, a nagybetűt sajnos nem lehet másképpen ejteni, mint a kisbetűt. A beszélt nyelvnek megvan ez a hiányossága.

³ ejtsd: szandzsúlió

– Tudom, de bosszantó, nem? A nevem elején ugyanúgy hangzik a nagy L, mint a libában, a legelőben vagy a légycsapóban. Ez szomorú. Azon töprengök, vajon a nagy Napóleon hogyan tűrhette, hogy császári nevének nagy kezdőbetűje ugyanúgy hangozzék, mint a nősténymajomé, a nadrágtartóé vagy a nevetőgörcsé.

– Nejlonzacskó, nádirigó, nullásgép – tette hozzá Alfredo.

A báró elgondolkozott.

– Legalább a lelki szemükkel kéne nagyoknak látniuk a nevem elején a nagy L-t!

– Ezen segíthetünk – így Alfredo. – A manzárdban plakátokat teszünk ki a báró úr nevével, és akkor nem csak a lelki szemükkel láthatják a szókezdő nagy L-t.

– Jó ötlet. Aztán figyelmeztetni kellene Maria asszonyt, hogy ne nyújtsa el a Lamberto második szótagját, a harmadikat meg ne harapja el. Úgy hangzik, mintha bégetne, „beee” – ezen mindenképp változtatni kell.

– Meglesz, báró úr. De engedelmével, akkor már Bruno urat is megkérem, hogy ne válassza el egymástól a három szótagot. Így olyan, mintha egy futballstadionban ordítanak: Lam-ber-to...

A báró föláll, aranygombos botjára támaszkodva sántikál egy kicsit, aztán a legközelebbi díványra roskad. Megnyom egy másik gombot, és máris hallja:

– Lamberto, Lamberto, Lamberto ...

– Ez Delfin kisasszony hangja.

– Igen, báró úr.

– Milyen szép a kiejtése. Remekül ki lehet venni minden hangot, pedig csupa nehéz hang, te is észrevetted, ugye, Alfredo?

– Akár az enyém, engedelmével, báró úr.

– Akár a tied. Akár Delfin kisasszonykéé. Azok a szép nevek, amelyekben minden betű csak egyszer fordul elő. Néha persze a többi is szép. Szegény mamát például Ottaviának hívták. Ebben két t van, és az a is kétszer fordul elő. Mégis nagyon szépen hangzik. A húgom Ottaviának keresztelte egyetlen fiát. Ez nem tetszik. Ugyanazzal a magánhangzóval kezdődik és végződik. A két O olyan, mintha zárójel lenne. Egy név zárójelben, micsoda dolog... Lehet, hogy ezért találok olyan ellenszenvesnek Ottaviót? Nem hiszem, hogy ráhagyom örökül a vagyonomat. Bár más rokonom nemigen akad...

[...]

Renata asszonyt gondok gyötrik. Van egy Umberto meg egy Alberto nevű unokaöccse, és amikor rá kerül a sor, állandóan ez a két név van a nyelve hegyén. Már százszor megesett, hogy Lam helyett majdnem azt mondta, Um vagy Al. Utána már simán megy a dolog, mert a második és harmadik szótag mind a három névben ugyanaz: Umberto, Alberto, Lamberto. De az első szótagnál mindig elektronikus sebességű közelharcot vív az esze meg a nyelve. Mindig három szótag közül kell kiválasztania a megfelelőt. A Lam, az Al és az Um közül.

– Szerencsére még egyszer sem tévesztettem el – mondja.

– Meglátja, velünk lesz a szerencse – mondja neki Maria. – Nekem is megvan a magam baja. Állandóan lam-mal kezdődő szavak jutnak eszembe, mint például lambéria, lampion, lambda. Az első szótag remekül megy. A másodiknál fog el a kísértés. Tudja, ez lelkiismereti kérdés nálam. Azért fizetnek, hogy Lambertót mondják, ha lampiont mondanék, olyan lenne, mintha lopnám a fizetésemet.

Lent a konyhában a főkomornyik úr időnként megnyomja a kihangosító gombot, és hallgatja, miről beszélgetnek odafönt. Nem azért csinálja, hogy hallgatózzék, hanem azért, hogy mindenfélét tanuljon. Alfredo úr olyan ember, aki ég a tudásvágytól.

Bezzeg a báró úr soha nem hallgatna ki magánbeszélgetést. Gyerekkorában megtanulta, hogy nem szabad hallgatózni. Csak azért nyomja meg a gombot, hogy ellenőrizze, megy-e a munka, ahogyan kell.

– Lamberto, Lamberto, Lamberto ...

Biztonságérzetet adnak ezek a hangok. Mintha őrködnének fölötte, távol tartanák az ellenséget. A báró tisztában van vele, hogy csak azért ismételtetik a nevét ilyen buzgón, mert fizet érte. De olyan lelkiismeretesen, néha még kedvesen is csinálják, hogy akaratlanul azt gondolja: „A kutyafáját, ezek szeretnek!”

(Székely Éva fordítása)

AZ ALÁBBI KÉT KÉRDÉSRE VÁLASZT TALÁLTOK A REGÉNYRÉSZLETBEN:

- Milyen neveket talál szépnek a báró, milyeneket nem? Mennyire igazolják erre vonatkozó kijelentését a saját példái?
- Milyen aggodalmi, kifogásai vannak a bárónak nevének hangzásával kapcsolatban?

A KÖVETKEZŐ KÉRDÉSRE RÉSZBEN VAN VALAMILYEN VÁLASZ A SZÖVEGBEN, DE SEJTÉSEIDRE IS HAGYATKOZVA BŐVÍTSD A VÁLASZT!

- Mit gondolsz: miért rendelte el a báró, hogy hat alkalmazottja szünet nélkül mondja az ő nevét?

AZ EZUTÁN KÖVETKEZŐ KÉRDÉSEKRE NINCS VÁLASZ A SZÖVEGBEN, A VÁLASZADÁSNÁL A KÉPZELETEDET KELL MOZGÓSÍTANOD!

- Véleményed szerint hogyan alakul a továbbiakban a báró és Ottavio kapcsolata?
- Mit gondolsz, vajon mi történik a későbbiekben a báróval?
Ha a részlet felkeltette kíváncsiságodat, olvasd el az egész regényt! (Gianni Rodari: *Kétszer volt, hogy is volt*. Ponte Alapítvány, Budapest, 2001.)

MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK

A báró szerint azok a szép nevek, amelyekben minden betű csak egyszer fordul elő, ám ebben az elvben következetlen. Az ellenpéldát (Ottavia) szépnek tartja, a másik ellenpéldát (Ottavio) csúnyának. Nyilvánvalóan az érzelmei vezérlik, s ezekhez talál ki teóriát. Azon méltatlankodik, hogy neve kezdőbetűje nem hangzik eléggé kiemelkedőnek, akár köznapi szavak első betűje is lehetne. E mondatai egocentrizmusára és korlátoltságára utalnak. (Erre nem vonatkozott kérdés, de jó, ha a diák ráérez.)

A báró azért rendelte, hogy mondogassák a nevét, mert egy arab szent ember közli vele a sivatagi bölcsek ősi bölcsességét: „Akinak a nevét sokszor emlegetik, az nem hal meg”. A báró hisz ebben a gyógyzóban és meg is fiatalodik, sőt, bár a regényben később meghal, feltámad: így hoppon marad Ottavio, az örökségleső unokaöcs

Felolvasás és előadás
Janikovszky Éva: Örülj, hogy
fiú és Örülj, hogy lány
c. műveiből; az író
névasszociációinak
elemzése írásban

T/3. 16. oldal
15 PERC

Tanári instrukciók

Önként vállalkozóknak adjuk ki már előző órán a feladatot: készüljenek a szöveg kifejező felolvasására. De kisebb szerepekre is tagolhatjuk a szöveget, sőt, előadni is lehet: egy-egy rövid részlet jut az előadásra vállalkozóknak. Kiemelten értékeljük a felolvasás (előadás) humorát!

Kiemelt képességek, készségek: olvasási- ill. előadókészség, hallás utáni szövegértés, a hangulati elemek, illetve az azokat megteremtő nyelvi jegyek azonosítása

Célcsoport – differenciálás: Ha az osztály több tanulója is szeretne játszani, a kétszeri, esetleg háromszori előadásra sem kell sajnálni az időt – megtérül, főként a tantárgyhoz, a felolvasáshoz, a (szín)játékhoz való pozitív viszony lehet a hozadéka. Ha fiútársaság vállalja az előadást, valószínűleg bohózatra számíthatunk. Megjegyezhetjük, hogy Shakespeare-kori színházi hagyományban fiúk játszották a női szerepeket is.

Munkaformák: frontális (csoportban történő felkészülés után)

Módszerek – eljárások: felolvasás (előadás), közös megbeszélés

3. Felolvasás és előadás

Magyarázzátok meg a nevek és tulajdonságok összekapcsolását az alábbi szövegekben!

(1)

Fiút vártam.

Szőkét és kék szeműt: Máriuszt, Krisztiánt vagy Tituszt.

Barna hajút és fekete szeműt: Farkast, Rómeót, Ivánt.

Erőset, bátrát, akiből sportbajnok lesz: Attilát, Botondot, Hunort.

Okosat, tehetségeset, aki majd szakállt növeszt, és szemüveget hord: Ambrust, Norbertet vagy Boldizsárt.

Már eljött az ideje, és én még mindig nem döntöttem. Mert az apja is mondott néha neveket, és ezzel csak megzavart. Végül úgy határoztam, hogy előbb megnézem a fiamat, és attól függően, hogy az erő és bátorság vagy a nagy ész és a tehetség látszik rajta jobban, Olivér, Dávid vagy Bonifác lesz. Úgyis tőlem kérdik, hogy mi legyen a neve, ha már megszületett. Hát valóban tőlem kérdezték, csak előbb annyit mondtak: GRATULÁLUNK, ANYUKA! KISLÁNY!

(Részlet Janikovszky Éva: *Örülj, hogy lány!* c. művéből)

(2)

Nekem lányom lesz!

Szőke hajú és kék szemű: Angyalka, Tünde vagy Virág.

Vagy fekete hajú és sötét szemű. Akkor meg Réka, Klaudia vagy Dorottyá. Esetleg Seherezádé.

Persze lehet vörösés hajú és zöld szemű: Rebeka, Mónika vagy Kleopátra, s ha gesztenyebarna lesz, szürkés-kékes-zöldes szemmel: Kinga, Georgina vagy Gyöngyvér.

Már eljött az ideje, és én még mindig nem döntöttem. Mert az apja is mondott néha neveket, és ezzel csak megzavart. Végül úgy határoztam, hogy előbb megnézem, hogy milyen színű a haja meg a szeme, és attól függően lesz Amanda, Imola vagy Fruzsina. Úgyis tőlem kérdik, hogy mi legyen a neve, ha már megszületett. Hát valóban tőlem kérdezték, csak előbb annyit mondtak: GRATULÁLUNK, ANYUKA! KISFIÚ!

(Részlet Janikovszky Éva: *Örülj, hogy fiú!* c. művéből)

MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK

A nevekhez kapcsolt emberi tulajdonságok elsősorban hangszimbolikai hatáson, illetve kulturális hagyományokon alapulnak. Például észrevehetjük, hogy a lányneveknél főleg a külsőre vonatkozó asszociációk fordulnak elő.

Mire utal a név?

T/4.

17. oldal

30 PERC

Tanári instrukciók

Az öt részfeladatot a tanulók páros munkában hajtják végre. Hogy minden páros hozzájusson az a) részfeladatnál szükséges eszközökhöz, úgy kell irányítani a párosokat, hogy csak három páros kezdje a munkát az elsővel, három kezdje a másodikkal, stb. („forgószínpad”). A feladatsor elvégzése után gyűjtsük össze a névrettő mondatokat, egyenként olvassunk fel, a legjobbakat oldassuk meg az osztállyal. A kapcsolódó házi feladat (Honnan kaptad a neved?) megoldását a tanulók foglalják bele a fejezet végén beadandó személyes portfólióba.

Kiemelt képességek, készségek: információkeresés, információkezelés, a hangulati elemek, illetve az azokat megteremtő nyelvi jegyek azonosítása, mások figyelése, verbális kombinációk

Célcsoport – differenciálás: az értékelésben egyaránt kapjanak elismerést a különböző jellegű munkákban jól teljesítők

Munkaformák: páros munka (homogén párok), majd egyéni, végül frontális munka

Módszerek – eljárások: feladatlapok, keresés szótárban vagy Interneten, szójátékok,

Eszközök: Utónévkönyv, internet (legalább három weblap)

4. Mire utal a név?

Válasszatok párt magatoknak a következő feladatsor elvégzéséhez! Tanárotok útmutatása szerinti sorrendben hajtsátok végre a feladatokat.

a) Névkereső

Keressétek ki mindkettőtök nevét az utónévkönyvből vagy egy erről szóló internetes honlapról!

Ladó János – Bíró Ágnes: Magyar utónévkönyv – vagy:

<http://www.mek.iif.hu/porta/szint/egyeb/szotar/nevek.hun>

<http://www.origo.hu/utonevtar/index.html>

Írjátok ki, mit jelent a nevetek? Hogyan becézik? Mikor van a névnapotok? Ha van, ki a védőszentetek? Keressetek néhány híres embert, akik e neveket viselték! Ismertek-e azonos nevű irodalmi hősokeket?

Segítségül használhatjátok az alábbiakat:

Névnapos könyvek (egy-egy névnapra megjelentetett könyvek sorozata) – vagy

www.keresztnev.lap.hu

www.noinev.lap.hu

www.ferfinev.lap.hu

A KÉT NÉV		
Jelentése		
becéző formái		
névnapja		
védőszentje		
hírességek		
irodalmi hősokek		

b) A név hangzása

Írd le a nevedet és a párod nevét! Karikázd be azokat a szavakat, amelyeket a nevetek hangzásához inkább társítanál!

A saját neved: _____

A párod neve: _____

komoly vagy könnyed? komoly vagy könnyed?

kemény vagy lágy? kemény vagy lágy?

szilárd vagy folyékony? szilárd vagy folyékony?

magas vagy mély? magas vagy mély?

lassú vagy gyors? lassú vagy gyors?

Mikor kész vagytok, hasonlítsátok össze az eredményt! Jelöld meg (pipával vagy X-szel) a társad válaszait a saját feladatlapodon is.

HANGSZIMBOLIKA: Költői eszköz, amely a beszédhangok hangzásának az olvasóra gyakorolt hatásán alapszik. A költészet (valamint a reklám) felhasználja, hogy az egyes hangok és hangcsoportok nemcsak elemei a szavaknak, mondatoknak: zenei hatásuk is van. A hangszimbolika az egyes szavak hangzásán alapul, mely a hangképző szervek (ajak, nyelv, íny, szájpadlás, hangszalagok) működéséből adódik. A hangoknak önmagukban nincs pontosan körülírható jelentése, mégis, a hangszimbolika segítségével az ember érdekes, nem tudatos társításokat, hangulatokat fejez ki.

A következő szempontok segíthetnek a szavak, költemények hangjainak elemzésében:

- a magánhangzók és mássalhangzók aránya és elhelyezkedésük (pl. oázis – fröccs);
- a magánhangzók minősége (pl. magas hangok a hízeleg, mélyek a dorombol szóban);
- a mássalhangzók minősége (pl. a zöngéesség és zöngétlenség más hatást eredményez a totykos, illetve a borzalom szóban);
- hangok, hangcsoportok ismétlődése (pl. mormog a medve; kicsi kacsa).

c) Névcsőfólok, névdicsőrók

Keressetek rímeket a nevetekre! Például: István – hamisítvány, Réka – véka, stb. A népi csőfólok mintájára alkossatok saját nevetekre csőfólokot vagy dicsőróket!

NÉPI GYŰJTÉSŐL VALÓ NÉVCŐFÓLÓK

Ádám, tőköt visz a hátán.

Áron, mit eszel a nyáron?

Domokos, azt hiszi, hogy nagy okos.

Gyurka,
Kivitték az útra,
Két kutya húzza,
A harmadik nyúzza
Bétakarták lepedőbe

Kivitték a temetőbe
Sári néni siratta
János bácsi kacagta.

Jóska-bóska, poloska
Békának az apósa

Lackó, fickó
Göndör disznyó

(Forrás: Seres András: *Barcasági magyar népdalok és mondókák*)

d) Anagramma

Hány magyar szót tudsz összerakni keresztneved betűiből?

Például: András: ás, rád, Sára, sár, nád, darás, darán, nádas, stb.

e) Névrejtés

Találjatok ki mondatokat, amelyekben keresztnevetek (vagy becenevetek) van elrejtve! A betűk kettő (vagy több) szóban elhelyezve forduljanak elő, de egymás után.

Például:

Sára: A sár a térdemig ér.

Pali: Apa libát pucol.

Géza: Megigéz a szemed!

A feladatok befejezése után olvassátok fel az anagrammákat, s hagyjátok, hogy a többiek rájöjjenek az elrejtett névre.

SZORGALMI FELADATOK:

5. Kérdezd meg szüleidet, miért kaptad te ezt a nevet?

A választ foglald bele a fejezet végére elkészítendő portfólió anyagába!

6. Sokaknak van valamilyen ragadványneve.

Ha van ragadványneved, és ismered a történetét, írd le körülbelül fél oldalon!

Névadással kapcsolatos
szövegértés

T/7.

20. oldal

40 PERC

Tanári instrukciók

Jelöljük ki, kivel melyik feladatot végeztetjük! A feladat elvégzése után alkossunk heterogén háromfős csoportokat, melyekben a tanulók megosztják társaikkal megszerzett tudásukat. A csoport egyik tagja az utónevek gyakoriságáról olvas cikket (A), a másik (B) a névadás szempontjairól szóló szöveget tanulmányozza, a harmadik (C) női nevekről szóló költeményekkel ismerkedik, és a rímeket, asszociációkat vizsgálja. A 7. feladat szövegeiben (különösen a versekben) idegen és ismeretlen szavak is előfordulhatnak, és a C csoportnak ezzel kapcsolatosan van feladata is. Ellenőrizzük és segítsük a tanulókat a versek után következő szómagyarázat segítségével.

Kiemelt képességek, készségek:

A) – információkeresés, információkezelés, kooperáció

B) – információkeresés, információkezelés, tájékozódó olvasás, szövegtömörítés, saját tapasztalat és olvasmány összevetése, kooperáció

C) – elemző olvasás, ismeretlen szó megértése kontextusból, a megértés akadályait tudatosító olvasás, kooperáció, a szöveghangzás elemzése és rímek keresése

Célcsoport - differenciálás: Az A) feladatot végzők egyszerű információ visszakeresésre alkalmas vagy abban fejlesztendő tanulók. A B) feladatot végzők szövegek átfogó megértésére, a lényeg visszaadására alkalmas vagy abban fejlesztendő tanulók. A C) feladatot végzők versre érzékeny, „jó fülű” tanulók legyenek. A C) csoport feladatát érdemes több csoportnak adni, esetleg csak egyes részeit kiadni egy-egy csoportnak, mert több időt igényelhet, mint a többi.

Munkaformák: csoportmunka, mozaikmódszer

Módszerek – eljárások: szövegértési és szövegértelmezési feladatlap

Eszközök: szövegek, írásbeli feladatok

7. Szövegértési feladatok

Különböző szövegeket és azokhoz kapcsolódó írásbeli feladatokat kaptok. Egyesek az *utónevek gyakoriságáról* olvasnak cikket (A), mások a *névadás szempontjairól* szóló szöveget tanulmányoznak (B), a harmadik csoport *női nevekről szóló költeményekkel* ismerkedik (C). Miután elolvastátok a szövegeket és megoldottátok a feladatokat, olyan háromfős csoportokat fogtok alkotni, amelyekben mindenki mást olvasott. Számoljátok be egymásnak az olvasmányok tartalmáról!

A) Utóneveink gyakorisága

A Viktória és a Dániel utóneveket választották leggyakrabban újszülött gyermeküknek a szülők 2000-ben Magyarországon, ezzel megdőlt az Alexandrák és a Dávidok többéves vezetése – derül ki a legújabb népszerűségi nyilvántartási adatokból. A lányoknál a leggyakoribb nevek a Viktória után a Vivien, az Anna, az Alexandra, a Fanni, a Dóra, a Réka és a Petra voltak.

A teljes lakosság körében azonban más a helyzet. A leggyakoribb utónevek listáját a női nevek között a Mária, az Erzsébet, az Ilona, az Éva és az Anna vezetik. Ezek a nevek ma már nem túl népszerűek: 2000-ben a Mária a 73., az Erzsébet a 84., az Ilona pedig a 113. helyen állt az újszülötteknek adott nevek listáján.

A férfinevek toplistája 2000-ben: Dániel, Dávid, Bence, Máté, Tamás, Péter, Balázs és Ádám. Az összlakosságban előforduló utóneveknél a férfiak körében csak kisebb változás tapasztalható. Azok a nevek, amelyek az összlakosságban vezetnek, azokat 2000-ben is sok fiúcssecsemő kapta meg, az István 18., a László 10. a Zoltán 11. a rangsorban.

A lányoktól eltérően újszülött fiúgyermeküknek szívesebben adtak bibliai neveket a szülők 2000-ben: az Ádámot, az Áront, a Benjámint vagy a Boldizsárt. Mindkét nem tekintetében gyakoriak a régies hangzású nevek. Lányoknál az Enikő, az Emese, a Kincső vagy az Emőke, fiúknál a Levente, a Csaba, a Botond és a Bendegúz.

Azoknak a szülőknek, akik gyermeküknek nem az utónévkönyvből választanak keresztnévet, névválasztásukat a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) Nyelvtudományi Intézetében kell elfogadtatni. Az intézet minden évben találkozik különleges esetekkel – közölte Őri Vilma, az intézet munkatársa. Tavaly több szülő akarta növényekről elkeresztelni leánygyermekét: az MTA engedélyezte a Bodza, az Áfonya vagy a Búzavirág utónévként való használatát.

Az Akadémia elutasította viszont azokat a kérelmeket, melyekben beceneveket kívántak anyakönyveztetni a szülők. Nem használható utónévként az Évike, a Szilvi és a Tóni sem.

A választható fiúnevek között megtalálható a Ronaldó, a Lorenzó, a Kelvin, vagy a Dante. Az MTA Nyelvtudományi Intézete nem javasolta viszont több városnév fiúnévként való használatát, például az Atlantát vagy a Szidnit.

(Forrás: www.origo.hu)

- (1) Töltsd ki az alábbi listákat a fenti szöveg alapján!
- A 2000-ben adott lány utónevek toplistája
 - Női utónevek toplistája a teljes népességben
 - 2000-ben adott fiú-utónevek toplistája
 - Hozz példákat régies hangzású nevekrel!
 - Hozz példákat bibliai eredetű nevekrel!
 - Sorolj fel különleges, de engedélyezett keresztneveket!
 - Sorolj fel elutasított utónév-kérelmeket:

FIGYELMEZTETÉS

Az itt készült minden feladat megoldását őrizd meg, s kezd el a saját portfólió szerkesztését! A továbbiakban is így járj el!

B) Mi legyen a neve?

A név kötelez – mondták a régiek. Ebben lehet valami. Hiszen a nevedet a születésedkor kapod, és viseled, amíg élsz.

– X. Y. vagyok – mutatkozol be, ki tudja hányszor.

Az a szó, ami örökké veled van, az iskolai könyvborítón, az igazolványaidban, az ajtódon-postaládádon – és legtöbbször végül azon a kis márványablán is.

Viseled minden előnyével és hátrányával együtt. Mindenféle eszedbe jut róla:

- híres emberek, akik ezt a nevet viselték
- ha köznapi jelentése van, akkor az a dolog, amit jelent:
- lbolyáról a virág, Gyöngyiről a gyöngy, Győzőről a győzelem, de néha meg nem éppen hízelgő dolgok is.
- híres költemények, regények, filmek, dalok.

Például ha Rezső, akkor nekem rögtön két dal jut eszembe: Seres Rezső *Szomorú vasámapja* és Soltész Rezső *Szóljon hangosan az ének*, ez utóbbtól rögtön vidám leszek.

Hatnak a nevek arra is, aki viseli, és arra is, aki hallja őket.

Nem egyszerű dolog a babát váró szülőknek a megfelelő keresztnév kiválasztása. Egyrészt a vezetéknev általában adott, tehát egyik legfőbb szempont, hogy ahhoz passzoljon. Az sem árt, ha könnyű kimondani. Nem lehet egyszerű például annak a kisgyerekeknek, akinek a nevében sok „r” betű van – hiszen nagy valószínűséggel éppen akkor esik ki elől a tejfogacska, amikor iskolába kerül, és sokszor be kell mutatkoznia. Aztán arra is gondolj, hogy milyen szójátékokra, csúfolódásokra számíthatsz majd a gyermek.

Sőt, arra is, hogy milyen testalkatra számíthatsz. Ha mindkét szülő családjának nőtagjai kosárlabdázó alkatúak, nem biztos, hogy túl szerencsés az újszülött kislánynak például a Bogárka nevet adni.

(1) Válaszold meg a kérdéseket a fenti szöveg alapján!

- Vajon mit tartalmazhat az a honlap, melynek nyitóoldaláról e szöveget idéztük? Vajon kiknek szól e szöveg?
- Mi jut eszedbe egy névről e szöveg szerint? Tudsz-e még ehhez valamit hozzátenni?
- Mit vennél figyelembe születendő gyermeked nevének kiválasztásánál e szöveg szerint?
- Tudsz-e még olyan szempontot említeni, amiről a szövegben nincsen szó?
- Tömörítsd a szöveg tartalmát egyetlen (akár hosszabb) mondatba!

FIGYELMEZTETÉS

Az itt készült minden feladat megoldását őrizd meg, s kezd el a saját portfólió szerkesztését! A továbbiakban is így járj el!

C) Költői asszociációk vizsgálata az Ilona, Júlia, Borbála névhez

- Még a szövegek elolvasása előtt gyűjts rímeket az Ilona, a Júlia és a Borbála névhez az alábbi táblázatba!
Utána írd olyan szavakat, amelyek emlékeztetnek az Ilona, Júlia és Borbála nevek hangzására vagy hangulatára!

ILONA	BORBÁLA	JÚLIA

- Olvasd el a következő három verset!

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: ILONA	VARRÓ DÁNIEL: BORBÁLA	LACKFI JÁNOS: JÚLIA (FELESÉGEMNEK, K. D. ÉS V. D. URAK UTÁN SZABADON)
Lenge lány, Aki szó, Holdvilág Mosolya: Ezt mondja A neved, Ilona, Ilona.	Zizzen a szívemen szerelem szőrszála, ha hallom a neved, Borbála, Borbála.	Lennék én a nevé huhogó uhuja, papagáj gyurrija Júlia, Júlia.

<p>Lelkembe Hallgatag Dalolom, Lallala, Dajkálom A neved Lallázva, Ilona.</p>	<p>Ujjongó lelkeket nem bírom kordába tartani, mióta ismerlek, Borbála.</p>	<p>Juj, lennék kulija, gulyája pumija, ődöngő házórző pulija, Júlia.</p>
<p>Minthogyha A fülem Szellőket Hallana, Sellőket, Lelkeket Lengeni, Ilona.</p>	<p>*Ahogy te langymeleg sapkácskát hordtál a füleden, úgy hordom a neved, Borbála.</p>	<p>Ez a szó tétova gyermeki guriga, pereg a forog a spulnija: Júlia.</p>
<p>Müezzin Zümmög így: „La illah il’ Allah”, mint ahogy zengem én, Ilona, Ilona.</p>	<p>Hiába zúg körül gyűlölet orkánja, ha belül melegít ez a név, Borbála.</p>	<p>Sima, langy lenolaj, gyöngyöző teavaj, mennyei reggeli furulya, Júlia.</p>
<p>Arra, hol Feltűn és Eltűn a Fény hona, Fény felé, Éj felé, Ilona, Ilona.</p>	<p>Bele is majszolok, mint holmi tortába, lassacskán elhízom miattad, Borbála.</p>	<p>Katonád vagyok én, s te vezér: Loyola, ujjongó hallelu leluja, Júlia.</p>
<p>Balgatag Álmaim Elzilált Lim-loma, Távoli, Szellemi Lant-zene, Ilona.</p>	<p>Locska lány, akinek nem akad torkán a csacsogás, ezt mondja a neved, Borbála.</p>	<p>Ha te állsz Fujja jjjama tetején, hágok én, huplira, puklira, Júlia.</p>

* A tanuló a munkatankönyvben a világosszürke részeket nem kapja meg a meg.

Ó az I kelleme, ó az L dallama, mint ódon ballada, úgy sóhajt, Ilona.	(Ez persze nem igaz, csak mert a formába besimult, csak azért írtam ezt, Borbála.)	Kalifa hurija meg a cí- ra rima fúria, múmia melletted, Júlia.
Csupa L, csupa I, csupa O, csupa A, csupa tej, csupa kéz, csupa jaj, Ilona	Borikám, ejnye, hát nem járunk órára? Ezt kérdi korholón a neved, Borbála.	Ez az ú, domború máshol meg homorú, tárt kapú, lágý odú hajlata Júlia.
És nekem szín is ez, halovány kék-lila, halovány analin, ibolya, Ilona	Mennyi sok tehetség szorult a tollába! Így kiált lelkesen a neved Borbála!	Ez a j no, kié? ez az I belehel, szivemben ez az a razzia, Júlia.
Vigasság, fájdalom, nem múlik el soha, s balzsam is mennyei lanolin, Ilona.	Szinte él ez a név, hol éber, hol kába, de mindig ott csücsül fülemben, Borbála.	Százezer rúpia, fényűző kúria, mi marad, ha te nem: bú, pia, Júlia.
Elmúló életem hajnala, alkonya, halkuló, nem múló hallali, Ilona.	Ó, az r sasorra! Ó, a b ólába! Csupa orr, csupa bor, csupa bál, Borbála.	Mellőle biliba nem vontat húsz bika, testemen pulcsija, Julcsika, Júlia.

Lankatag angyalok aléló sikolya. Ilona, Ilona, Ilona, Ilona.	Vadóc kis ámorek elsütött mordálya. Borbála, Borbála, Borbála, Borbála.	Poligám lehet ám, kinek nem jut ki a jóból, hisz csak enyém (nincs vita) Júlia.
---	--	--

SZÓMAGYARÁZAT

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ VERSÉHEZ:

müezzín = a híveket a minaretről imára szólító mohamedán pap*„La illah il Allah”* = „Egy az isten”; *„Allah az egyetlen isten”* – a müezzín imára hívó énekének ismétlődő részlete*anilin* = színtelen, folyékony szerves vegyület*lanolin* = tisztított gyapjúzsír*hallali* = a vad elejtését és a vadászat végét jelentő kürtszó

VARRÓ DÁNIEL VERSÉHEZ:

ámorek = kis szárnyas szerelemistenkék, nyíllal (Ámor: szerelemisten a római mitológiában)*mordály* = régimódi pisztoly vagy puska

LACKFI JÁNOS VERSÉHEZ:

kuli = kelet-ázsiai teherhordó napszámos*gulya* = szarvasmarhák együtt legeltetett csoportja*pumi* = a pulihoz hasonló pásztorkutya*spulni* = orsó, amire a cérnát feltekerik; cséve*Loyola* = Loyola Ignác, pap, hittérítő, a jezsuita rend megalapítója*halleluja (hallelu / leluja)* = vallási énekekben: hálaadó, ujjongó, dicsőítő felkiáltás*Fujijama (japán átírásban Fujiyama, ejtsd: fudzsjama)* = nagyon magas hegy Japánban*hupli* = hepehupa, dudor, kidudorodás*pukli* = púp*kalifa* = mohamedán uralkodó és főpap (egy személyben)*huri* = a mohamedánok szerint a paradicsomban élő gyönyörű nő, az igazhitű férfi túlvilági jutalma*rima* = szajha, prostituált*fúria* = bosszúistennő; gonosz szellem*razzia* = egy terület rajtaütésszerű (rendőri) átvizsgálása*rúpia* = indiai pénz*kúria* = udvarház; kisebb vidéki földbirtokosi kastély

c) Gyűjtsd ki a versekből az Ilona, Júlia és Borbála névhez írt rímeket!

ILONA	BORBÁLA	JÚLIA
Pl. mosolya	Pl. szőrszála	Pl. uhuja

d) Írd ki a versekben talált ismeretlen vagy szokatlan szavakat, és írd le, szerinted mit jelenthetnek!

Utána – amennyire idődből futja – ellenőrizd az Értelmező kéziszótár vagy az Idegen szavak szótára segítségével!

Például:

Uhuja = bagolymadara

e) Szorgalmi feladat:

Készüljtek fel a versek hangos felolvasására!

FIGYELMEZTETÉS

Az itt készült minden feladat megoldását őrizd meg, s kezd el a saját portfólió szerkesztését! A továbbiakban is így járj el!

3. NEM CSAK ILLEMTAN

RÁHANGOLÓDÁS

Hétköznapi illemszabályaink

T/1. 28. oldal

10 PERC

Tanári instrukciók

- Hívjuk fel a diákok figyelmét arra, hogy hétköznapijainkban még akkor is követünk bizonyos illemszabályokat, amikor nem gondolunk rájuk. Például köszönünk, ha belépünk otthon az ajtón, ha a mellettünk álló tüsszent, akkor egészségére kívánjuk, vagy borozáskor összekoccintjuk a poharainkat. A rendelkezésre álló néhány percben a diákok gyűjtsenek (közismert) illemszabályokat.
- Ezt követően az egész osztály hallgassa meg ezeket a szabályokat (nem kell szó szerint).

Kiemelt képességek, készségek: előzetes ismeretek előhívása, asszociációk fellelevenítése

Célcsoport – differenciálás: az egész osztály

Munkaformák: egyéni és frontális

Módszerek – eljárások: lista készítése

1. Hétköznapi illemszabályaink

Ismersz-e olyan illemszabályokat, amelyeket a hétköznapijokban használunk? Sorolj föl minél többet!

JELENTÉSTEREMTÉS

Illemtani alapismeretek

T/2. 28. oldal

30 PERC

Tanári instrukciók

Alkossunk öt db 5-6 fős csoportot. A csoportok elolvassák a szövegeket (témák: köszönés, kézfogás, bemutatkozás, megszólítás, tegezés), megoldják a hozzájuk kapcsolódó feladatokat, majd bemutatják a helyes és a helytelen viselkedést. A többi tanulónak azonosítaniuk kell a helyes és a helytelen változatokat.

Kiemelt képességek, készségek: szövegértés, információk gyűjtése, rendezése; rövid történet kitalálása, eljátszása, nyilvános beszéd és a közszereplés normáinak alkalmazása;

utánzási készség, nem-verbális eszközök érzékelése, alkalmazása a kommunikációba; szabályalkotás, szabálytudat kontrollálása

Célcsoport – differenciálás: a csoportokon belül eltérő képességeket kívánó feladatok

Munkaformák: egyéni, majd csoportmunka, végül az osztály előtti bemutató

Módszerek – eljárások: feladatlap, majd drámajáték

2. Illemtani alapismeretek

Öt csoportban fogtok dolgozni. Miután minden csoport elolvasta a számára kijelölt szöveget (témák: köszönés, kézfogás, bemutatkozás, megszólítás, vagy tegezés), oldjátok meg a szövegekhez kapcsolódó feladatokat!

A) A köszönről

KÖSZÖNÉS

Ugye, sokszor hallotta már kisgyerekes szülőktől, mikor gyerekeiket a kezdeti illemre nevelik: „Köszönj szépen!”

Köszönni, másokat üdvözölni sokféle módon lehet és kell. Egy afrikai törzsről feljegyezték, hogy köszöntéskor, bemutatkozáskor a markukba köpnek az ottani emberek. A tibetiek meglengetik a kalapjukat, kinyújtják nyelvüket, és bal kezüket a fülük mögé teszik. A maorik (Új-Zéland őslakói) köszöntéskor az orrukat dörzsölik össze. A törökök és a keleti népek kezüket mellükre téve, mélyen meghajolva köszöntik egymást. A japánok derékból meghajolva üdvözlik egymást. A szervusz köszönés a latin „servus humillimus domini” köszönésből rövidült. Ez annyit jelent: „legalázatosabb szolgája az úrnak”. Ebből a latin üdvözlési formából lett az „alázatos szolgája” s az „alászolgálja”...

Máshogy kell érkezéskor és távozáskor üdvözölni az embereket. A köszönés az emberi érintkezés legmindennapibb formája. Vigyáznunk kell tehát, hogy megfelelő időben megfelelő módon köszönjünk.

A köszönésnél az udvariasság általános szabályai érvényesülnek: tehát a férfi köszön előre a nőnek, a fiatalabb az idősebbnek, beosztott a vezetőnek, fiú a leánynak. Természetesen vannak ezeknél bonyolultabb esetek is. Ne várja például egy fiatal lány, hogy idősebb férfi ismerőse előre köszönjön neki. Helyesebb az is, ha a fiatalabb vezető előre köszön idősebb beosztottainak, a férfi vezető a női beosztottaknak. A másik kivétel, ha valaki helyiségbe lép be és ott már néhányan tartózkodnak: köszönjön előre, tekintet nélkül arra, hogy odabent férfiak, nők vagy fiatalabb személyek tartózkodnak.

Aki köszön, érthetően tegye, és nézzen félreérthetetlenül arra, akinek köszön, amikor 3-4 lépés távolságra megközelíti a másikat!

A köszönés formái:

– A napszaktól függően elfogadott köszönés: „jó reggelt”, „jó napot”, „jó estét”, „jó éjszakát kívánok”. Ha igazán udvarias akar lenni, mindig használja a „kívánok” szót.

– Hölgyeknek (nagy ritkán esetleg idősebb férfiak is) „Csókolom”-mal vagy „Kezét csókolom”-mal köszönünk.

– Sokszor kissé modorosnak hat, de bizonyos körülmények közt elfogadható köszönések: „Tisztelem!” „Üdvözlöm!” „Adjon Isten!” (amire a válasz: „Fogadj Isten!”)

– A tegező köszönés alapformája a „Szervusz!” vagy a „Szia!” Az ifjúság ennek számtalan változatát kitalálta. Ma már a gyerekek többsége tegezi szüleit, nagyszüleit, szűkebb, tágabb, családtagjait.

Ebben az esetben szüleinek, nagyszüleinek természetesen köszönhetnek „szia”-val, „szervusz”-szal. Velük szemben is legyen tisztelettudó, és az alapvető szabályokra ügyeljen!

Az ismerőst mindenkor köszönteni kell. Ha ezt figyelmetlenségből elmulasztja, a következő találkozáskor illik elnézést kérni. Előfordulhat, hogy valakivel többször is találkozik, pl. a tanárokkal, az iskolatársakkal... stb. Nevetséges lenne mindig újra köszönni. Ilyenkor elég egy mosoly, egy fejbiccentés, vagy egy intés arra, hogy jelezze a találkozás örömét.

(Forrás: www.miillik.hu)

- a) A fentiek szerint foglalj össze a legfontosabb köszönési szabályokat 5 pontban! (Egyet példaként megírtunk.)

A sorszámok jelentsenek egyben fontossági sorrendet is!

Példa: Köszönj érthetően, és nézz egyértelműen a köszöntöttre!

- b) Sorolj fel köszönéseket!

TEGEZŐ KÖSZÖNÉSEK	NEM TEGEZŐ KÖSZÖNÉSEK

- c) A csoportotok mutasson be egy illetlenségi szempontból helyes és egy helytelen jelenetet a köszönéssel kapcsolatban!

B) A köszönést kiegészítő tevékenységekről

KÉZFOGÁS, KÉZCSÓK, KALAPEMELÉS

A köszönéshez hozzátartozhatnak még kiegészítő tevékenységek: a kézfogás, a kézcsók, a kalapemelés.

A kézfogás alapvető szabályai: mindig az idősebb nyújt kezét a fiatalabbnak, a nő a férfinak, a vezető a beosztottnak, az oktató a tanulónak, a magasabb beosztású az alacsonyabb beosztásúnak. A másik fél abban az esetben se tovakodjon a kézfogással, ha az előbb felsoroltak valamelyike elfelejti a kezét nyújtani. Ilyen esetben elmarad a kézfogás. Ha a kézfogás előtt ül, illik felállni, és úgy fogadni a nyújtott kezét. Nem illik hosszasan fogni a másik kezét, nem szokás szorongatni, ropogatni, erősen rázni a társ kezét. Télen előfordulhat, hogy a felek kesztyűben vannak a találkozáskor. A férfi minden esetben lehúzza a kesztyűjét a kézfogásnál, a nő azonban nem. Ha mégis megteszi, vegye a férfi különös megbecsülésnek.

A kézcsók alkalmával a férfi a nő nyújtott kezére hajol, és zárt ajakkal érinti a keze fejét. A csatlanos kézcsók nem ízléses. Visszatetsző és bizalmaskodó jellegű, ha a kézfej helyett a csuklót vagy a kart csókoljuk meg. A nő sohase kényszerítse ki a kézcsókot: a férfi joga megítélni, kinek csókol kezét és kinek nem. Ne lendítse tehát a nő kezét a köszönő férfi ajka felé. Kulturáltabb népeknél előfordul, hogy csak kézcsókra utaló mély meghajlással üdvözlik a megismert vagy üdvözölt hölgyet.

Kalap viselése esetén a felnőttek a köszönéssel együtt meg szokták emelni a kalapjukat. Kérdés lehet, hogy melyik kezünkkel emeljük meg a kalapunkat. Ez mindig attól függ, hogy az ismerősünk tőlünk balra vagy jobbra halad el. Kalapunkat mindig az ellentétes kézzel emeljük meg. Ha egyik kezünk foglalt, a szabadon maradt kézzel köszönünk. Ha mindkét kezünk foglalt, ne kapkodjunk egy kézbe a csomagokat, nyugodtan elhagyhatjuk a kalapemelést. Ha fejünk fedetlen, vagy sapka van rajta, csupán enyhe meghajlással köszönünk. A nő tennivalója jóval egyszerűbb. Nem kell tekintettel lennie arra, hogy van-e a fején kalap, vagy nincs. A köszönésnél csak fejével bólint, esetleg mosolyog a köszönéshez.

(Forrás: www.miillik.hu)

- a) A fentiek szerint foglalj össze 3 pontban a kézfogás legfontosabb szabályait! A sorszámok jelentsenek egyben fontossági sorrendet is!
- b) Írd le egyetlen mondatban, mi a véleményed a kézcsók és a kalapemelés szokásáról?
- c) A csoportotok mutasson be egy illemtani szempontból helyes és egy helytelen jelenetet a kézfogással kapcsolatban!

C) A bemutatkozásról

BEMUTATKOZÁS

A társadalmi érintkezésben a köszönést a bemutatkozás, majd a kézfogás követi. A bemutatkozási rangsor ugyanaz, mint a köszönésé:

- általában a férfi a nőnek,
- a fiatal az idősebbnek,
- az alacsonyabb rangú a magasabb rangúnak mutatkozik be.

Hogyan kell bemutatkozni?

– Miután a szemébe nézünk annak, akinek bemutatkozunk, jobb kezünket helyezzük készenlétbe egy esetleges kéznyújtáshoz. Semmiképpen ne legyenek kezeink zsebre dugva!

- Az ismeretséget kezdeményező mondja jól érthetően a teljes nevét, becenév nélkül!
- Ezután mondja nevét az, akinek bemutatkoztál.

Gyakori hiba, hogy az egyenrangú felek mindegyike egyszerre mondja a nevét. Ekkor senki nem ért semmit. Helyes megoldás az, ha a bemutatkozást mindig az érkező, a belépő kezdeményezi.

Az ismerkedést szerencsésebb esetben egy közös ismerős közvetíti. Akár férfival, akár nővel akarunk megismerkedni, mindig valamelyik közös ismerősünket kérjük meg, hogy mutasson be az illetőnek.

Az udvariasság követelménye úgy kívánja, hogy a férfit mutassuk be a nőnek, a fiatalabbat az idősebbnek, az új beosztottat a főnöknek. Ennek megfelelően a bemutatott nevét mondjuk, s nem azét, akinek bemutatjuk.

Társaságban a bemutatás a házigazdának, vagy közeli rokonának a dolga. Nem kell szertartást rendezni a bemutatáskor, elegendő néhány közvetlen szó: „Engedje meg, hogy bemutassam”, „Bemutatom kedves barátomat...”, „Bemutatom az osztálytársamat...”.

Bemutatkozásnál illik egyenesen állni. Ha eddig ültünk, álljunk fel. (Felnőtt nőkre ez nem vonatkozik.) Bemutatkozás során illik kezet fogni és egy kicsit meghajolni (a kézfogás szabályai itt is érvényesek). A bemutatott emberek ismerőseiddé válnak, és ezután illik köszönteni őket és fogadni az üdvözlésüket.

Ha a társaságban sokan vannak, a meghívottakat külön-külön ismertetjük össze egymással. Ha nagyobb társaságba vacsora közben, tehát elkésve érkezik valaki, csak a közvetlenül mellette ülőknek kell bemutatni. A többiekkel való ismerkedés a vacsora utánra marad.

Előadódhat olyan helyzet, hogy nincs közös ismerősünk. Ekkor sem ismerkedhetünk utcán, moziban, színházban, csak ha ahhoz valami más alkalom is adódik. Jó kiindulópont lehet az ismerkedésre egy felsegített kabát a ruhatárban, egy udvariasan kinyitott ajtó, segítség a fel- és leszállásnál valamilyen járműről... stb. Ekkor sem lehetünk tolakodóak. Ha az illető egy „köszönöm”-mel lezártnak tekinti az ügyet, ne zaklassuk tovább.

(Forrás: www.miillik.hu)

- a) Mi a helyes bemutatkozási sorrend különböző nemű vagy korú, nem egyenrangú felek között?

Hogyan járnál el, ha te lennél közöttük a közvetítő harmadik fél?

- b) Foglald össze 3 pontban a bemutatkozás legfontosabb szabályait! A sorszámok jelentsenek egyben fontossági sorrendet is!
- c) A csoportotok mutasson be egy illemtani szempontból helyes és egy helytelen jelenetet a bemutatkozással kapcsolatban!

D) A megszólításról

MEGSZÓLÍTÁS

Gyakorta kerülünk kínos helyzetbe: hogyan is szólítsuk meg a velünk találkozó urat vagy hölgyet? Sokszor még a rutinos rádió-és tv-riporter is zavarban van a riportalany megszólításával kapcsolatban. A magyar megszólítási formák évszázadok alatt alakultak és formálódtak. Nézzük meg ennek szabályait!

Férfi megszólítása: *uram*, vagy a foglalkozás / beosztás, plusz *úr*: *elnök úr, hadnagy úr...* stb.

Hölgyek megszólítása: *kisasszony, asszonyom, hölgyem, igazgatónő, elnök asszony*.

A felnőttek, idősebbek megszólításánál kiskorúak használhatják a *néni* és a *bácsi* szót. Ha ismerős az illető, akkor a keresztnévét is eléteheti az előbbi szavaknak, pl. *Lajos bácsi, Eta néni*, vagy akár a foglalkozását is mondhatjuk, pl. *doktor bácsi, tanító néni* stb.

A megszólítás név nélküli is lehet, ekkor használhatjuk a „maga” vagy az „Ön” megszólítást. Ez utóbbit ajánlatosabb, mert sokkal több tiszteletet fejez ki. A „legyen szíves”, „légy szíves”, a „kérem”, „kérlek” formák szintén elfogadottak.

Az ismerős gyerekeket a keresztnévükön szólíthatjuk, esetleg a becenevükön. Vigyázzunk, a becenevet csak akkor használjuk, ha az illető szívesen veszi.

A szülők és rokonok megszólítását a család dönti el, de itt is törekedni kell az udvarias és tisztelettudó magatartásra.

Más-más országokban eltérő megszólítási szokások vannak. Franciaországban, Angliában, Németországban az *uram*, az *asszonyom* és a *kisasszony* megfelelője a megszokott.

(Forrás: www.miillik.hu)

- a) Milyen megszólítási eseteket sorol fel a szerző?
- b) Van-e olyan eset, amelyre nézve nem kaptál a szövegtől eligazítást? Mi az?
- c) A csoportotok mutasson be egy illemtani szempontból helyes és egy helytelen jelenetet a másik ember megszólításával kapcsolatban!

E) A tegeződésről

TEGEZŐDÉS

Karinthy Frigyes *Tegezés* című jelenete kitűnő bemutatása annak, hogy az emberek milyen zavarban vannak, mikor nem tudják, hogy tegeződjenek-e vagy magázódjanak:

[Két úr találkozik az utcán. Öt nappal ezelőtt valami banketten pezsgőzés közben pertut ittak. Most mindkettőnek azonnal ez jut az eszébe, de egyik se egészen bizonyos a dologban, vajon csakugyan pertut ittak-e, vagy csak úgy rémlik. Mind a ketten elhatározzák hirtelenében, hogy megvárják, míg a másik megszólal, és ahhoz igazodnak majd.]

EGYIK *(barátságosan szorongatja a másik kezét, és biztatóan néz rá):* Áá...

MÁSIK *(ugyanúgy néz rá):* Áá... no lám... *(Nem eresztik el egymás kezét.)*

EGYIK: No lám... ez már aztán kedves ízé... találkozás... *(mosolyogva és sürgetően néz rá.)*

MÁSIK: Hát – merrefelé még... mégyegetünk errefelé?

EGYIK: Én csak errefelé mégyegetek... mégyegetek itten. Hát... öö, hogy vagyunk?

[Minden ok nélkül együtt mennek és mindenféléről beszélgetnek, politikáról, filozófiáról, versekről, üzletről, csupa általánosságról, csak hogy ne kelljen egymás megszólítani. Mindkettő kínosan várja, hogy a másik megszólítsa egyszer.]

EGYIK *(tizenkettőkor, miután már mindent bezártak):* Hát merre – lakunk, merre lakunk?

MÁSIK *(dühösen)* Ki? Kicsoda?

EGYIK *(megadással):* Én.

MÁSIK: Hát én azt honnan tudjam?

EGYIK: Hja – persze... *(Rálép a lábára.)*

MÁSIK: Hu!

EGYIK: Mi az?

MÁSIK: Semmi... véletlenül... hehe... ráléptünk a lábamra...

EGYIK *(sápadtan a dühtől):* Kicsoda? *(Bömbölve)* Kicsoda?

MÁSIK *(révetegen):* Nem tudom...

EGYIK: Nem? *(Pofon vágja.)* Nesze, te pizok fráter! Most tudod? *(Revolvert vesz elő.)*

MÁSIK *(boldogan):* Persze, hogy tudom... Szervusz! Te, te, te... *(Egymás nyakába borulnak.)*

(Részlet Karinthy Frigyes Tegezés c. írásából)

* * *

A tegeződés az angolban nem probléma, hiszen a *te* és az *ön* személyes névmást ugyanazzal a szóval fejezik ki. Nálunk azonban ugyancsak nagy gond a tegeződés–magázódás kérdése. A gyerekek az iskolában természetesen tegeződnek, az is természetes, hogy a felnőtt tegezi a gyereket, a pedagógus az általános iskolásokat. Amíg gyerekek vagyunk, ismeretlen felnőttet nem illik vissza-tegezni.

A tegeződés a felnőtteknél úgy kezdődik, hogy az egyik fél indítványozza a „per tu” viszonyt. Hogy melyik fél, azt nem nehéz kitalálni: az idősebb a fiatalnak, a nő a férfinak, a vezető a beosztottnak. Az összetegeződés formái nem lényegesek, de gyakran kíséri koccintás egy pohár itallal. Egy baráti kézfogás is elegendő a viszony elkezdéséhez. A tegeződés révén bizalmas kapcsolatba kerülünk a másik személlyel. Ezt a bizalmat meg kell őrizni a tegeződés során is. Nyelvünk nagyon gazdag a tegező fordulatokban, így módot ad árnyalati különbségekre is. A kellő tiszteletet megadhatjuk így is: „Jó reggelt, Pista bátyám”, vagy „Légy szíves, igazgató úr”.

Nem szabad kiprovokálni az idősebbtől, vezetőtől, vagy hölgytől a tegeződést. Előbb alapos ismeretségre van szükség ahhoz, hogy a kapcsolat megérjen a közvetlenebb megszólításra és társalgásra. A tegeződés nem kötelező, de nem illik visszautasítani sem!

Üzemben, hivatalban, munkahelyen általában a nők tegezik egymást, hasonlóan a férfiak is. Ez alól természetesen kivétel a nagy korkülönbség és a beosztotti viszony.

A családon belül ma már elfogadott dolog a tegeződés, közeli és a távoli rokonainkat is tegezni szoktuk.

(Forrás: www.miillik.hu)

- a) Foglajátok össze 3 pontban a tegezés / tegeződés legfontosabb illemszabályait!
- b) Milyen kínos, félreértést eredményező jelenetek adódhatnak abból, ha tisztázatlan vagy nehezen tisztázható, hogy tegezzék vagy magázzák egymást az emberek?
Soroljatok fel néhányat!
- c) Játsszátok el Karinthy Frigyes jelenetét!
A szöveget nem kell pontosan követnetek, rögtönözhetek is. Az alaphelyzet tehát: két ember nem emlékszik, hogy az előző esti bulin összetegeződtek-e vagy sem.

Illemkódex készítése

T/3.

34. oldal

15 PERC

Tanári instrukciók

- A gordonai szabályalkotógyűlés módszerével alkossa meg az osztály 10 pontos illemkódexét!
 1. ötletbazár: szabály-javaslatok
 2. minden egyes szabályt mérlegelni kell: fontos-e? betartható-e?
 3. rangsorolás
 4. hitelesítés
 6. elfogadás, aláírás

- Mindenki nyilatkozzon meg, és ne maradjon benn olyan szabály, amely csak egyetlen társatoknak is elfogadhatatlan. Ami ily módon nem állja meg a helyét, azt le kell törölni a tábláról.

Kiemelt képességek, készségek: a normaalkotás és normakövetés képessége, a nyilvános beszéd és a közszereplés normáinak alkalmazása

Célcsoport – differenciálás: a hitelesítés fázisáig valamilyen szinten mindenkinek be kell kapcsolódnia, mindenkinek ki kell kérni a véleményét.

Munkaformák: frontális

Módszerek – eljárások: Gordon-féle szabályalkotó-gyűlés

Eszközök: nagy fehér papír, filctoll

3. Illemkódex készítése

Készítsétek el az osztály illemkódexét! Ennek lépései:

- (1) ötletbazár: szabály-javaslatok
- (2) minden egyes szabályt közösen mérlegeljétek: fontos-e? betartható-e?
- (3) rendszerezés, csoportosítás
- (4) rangsorolás
- (5) elfogadás, aláírás

Az első lépésben bárki bármilyen javaslatot tehet, mi kerüljön be az osztály illemkódexébe, mindent fel kell írni a táblára. Ezután mindegyikről egyenként meg kell állapítanotok, értelmes, szükséges, hasznos és betartható szabály-e. Állítsátok a szabályokat fontosság szerint sorrendbe! Majd mindenki mondja el, elfogadja-e az osztály illemkódexét! Ha mindenki nyilatkozott, akkor másoljátok ide:

ILLEMKÓDEXÜNK [kb. egy oldal]

Névjegykártya

T/4.

35 oldal

TERVEZETT IDŐ: a feladat megbeszélésére: 5 perc; munkaidő: otthon

Tanári instrukciók

Hívjuk fel a figyelmet az egyoldalas protokoll-könyvi szövegre! A feladat kiadását össze kell hangolni az informatikatanárral, kérni, hogy nyújtson segítséget a tanulóknak a névkártyák kivitelezésében.

Kiemelt képességek, készségek: Speciális szövegalkotás, képi és szöveges információk harmonikus elrendezésének képessége, önkifejezés

Célcsoport – differenciálás: Lehetőséget kell adni a névjegyek bármilyen technikával való előállítására a felkészültség és technikai eszközök függvényében.

Munkaformák: egyéni

Módszerek – eljárások: verbális és vizuális alkotómunka

Eszközök: kartonlapok, filctollak, számítógép, nyomtató, vágógép vagy olló, esetleg fóliázó

5. Névjegykártya

Házi feladat: készítsetek névjegykártyát (két példányban)! Ehhez segítségül közöljük a névjegykártyáról való tudnivalókat. A következő órán ezekre nagy szükség lesz!

A NÉVJEGY

A névjegy az üzleti-hivatali élet egyik segédeszköze. Rövid idő alatt sok hasznos információt szerzünk tárgyaló partnerünkről, pl. nevének írásmódját, rangját és beosztását, a képviselt cég címét és telefonszámát.

A névjegyet többnyire nyomdai technikával világos alapon sötét betűkkel írják. A legfontosabb követelménye, hogy anyaga jó minőségű kartonpapír legyen, mérete mai szokás szerint 90×50 mm. Ennél kisebbet már nem ajánlatos készíttetni, mert a rajta lévő adatok nehezen olvashatók.

Kötött tehát a méret, az anyag, és a tartalomnak is egy része, hiszen tartalmaznia kell a pontos nevet, telefonszámot stb. Szabadságunkban áll egyéniségünket a névjegy által is kifejezésre juttatni: a szín, az elrendezés, a betűtípus, a betűméret, a logo és a hátoldal lehet ennek eszköze.

A névjegy tartalma szempontjából megkülönböztetünk hivatalos és magánnevjegyet.

A hivatalos névjegyen az emblémát, a cég jelképét a bal felső sarokba szokás helyezni. Középre kerül a név, alá a beosztás, illetve minden egyéb attól függően, hogy kinek óhajtjuk átadni, vagy milyen körben kívánjuk terjeszteni. A névjegy jobb alsó sarkában tüntetik fel a telefonszámot, faxot, e-mailt, míg a munkahely, a vállalat neve a bal alsó sarokban található a címmel együtt.

A magánnévjegyben csak személyes információk szerepelnek. A név után esetleg a végzettség következhet, de a hivatalos beosztás sohasem, majd az otthoni cím, stb. Régen élesen elhatárolódott a hivatalos és a magánnévjegy, de ma már ezek az adatok keverhetők, különösen üzletember esetében.

Idegen nyelvű névjegyet akkor szokás készíttetni, ha az adott nyelven beszélni is tudunk.

Érdekesség a nagyvilágból: Japánban járva tapasztalhatjuk, hogy nincsenek utcanévek. Ezért a találékony japánok névjegyük hátára nyomtatott térképeik alapján próbálják segíteni a külföldiek eligazodását. Ezt a nehezen megközelíthető helyek esetében követni lehet.

Bemutatkozáskor, már a tárgyalás kezdetén adjuk át partnerünknek a névjegyünket, mert az segítséget nyújt a megszólításban és a név memorizálásában. A névjegyet mindig el kell olvasni, mielőtt eltesszük, nem illik rögtön zsebre vágni.

Ha valaki átnyújtja a névjegyét, illik viszonzni. Ha nincs nálunk névjegy, átadhatjuk a legközelebbi találkozás alkalmával, ugyanis nem illik az adatainkat cetlikre írni.

A névjegyet ne a zsebükből húzzuk ki, ma már nagyon tetszetős névjegytartók kaphatók, így elkerülhető, hogy gyűrötten vegyük elő. A partnerektől kapott névjegyeket nem ajánlatos a sajátunk mellé tenni, mert előfordulhat, különösen azokkal, akik csak szemüveggel tudják elolvasni az információkat, hogy a másét adják át.

4. AJÁNLOM MAGAMAT!

RÁHANGOLÓDÁS

A névjegykártyák bemutatása

T/1. 37. oldal

10 PERC

Tanári instrukciók

Minden tanuló hozzon két névjegykártyát! Az egyiket bedobjuk egy nagy kalapba. Mindenki húz egyet. Értékeli. Megkeresi a tulajdonosát, köszön, bemutatkozik, kezet fog, átadja a sajátját, társalog. Ezt frontális munka követi: beszámoló a páros munkáról. (Ha a tanulók egy része elmulasztotta megcsinálni otthon a névjegykártyáját, akkor helyben pótolja a rendelkezésre álló eszközökkel. A többiek addig lejátszanak egy kört a fentiek szerint. Majd – immár mindenki részvételével – még egyet.)

Kiemelt képességek, készségek: Korábban megállapított normák alkalmazása

Célcsoport – differenciálás: az egész osztály

Munkaformák: páros, majd közös munka

Módszerek – eljárások: a házi feladat ellenőrzése drámajátékkal

Eszközök: a házi feladatban elkészített névjegykártyák

1. A névjegykártyák bemutatása

Tanári útmutatás szerint mutassátok be otthon elkészített névjegykártyáitokat, nézzétek meg és értékeljétek a többiekét!

Névjegykártyád egy példányát ragaszd be a portfóliódba!

JELENTÉSTEREMTÉS

Űrlap kitöltése

T/2. 37. oldal

20 PERC

Tanári instrukciók:

Nagy előnyre válhat ennek a tevékenységnek, ha az iskolatitkárral együtt végeztethetjük, így módon a diákok megismerik azt a személyt, akinél gyakran kell eljárniuk ügyekben.

Kiemelt képességek, készségek: Gyakorlati jelentőségű szövegmű alkotásának képessége

Célcsoport – differenciálás: az egész osztály

Munkaformák: egyéni

Módszerek – eljárások: köznapi szövegalkotás

Eszközök: Űrlap

2. Űrlapok kitöltése

Töltsék ki az ideiglenes diákigazolvány igénylőlapját, előbb ceruzával, majd kék vagy fekete golyóstollal. (Fényképet most nem kell beragasztani, a csekket sem befizetni.)

DIÁKIGAZOLVÁNY-IGÉNYLŐ LAP

Név:

Születési hely, év, hó, nap:,

Anyja neve:

Apja neve:

Elvált szülők esetén a gondviselő neve:

Lakáscím:

Személyi igazolvány száma:

Oktatási azonosító száma:

Dátum:,

.....
Aláírás

MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK

Űrlap kitöltése – a megfelelő adatok, kifejezések, formák alkalmazása

Minden módon
számon tartanak

T/3. 39. oldal
10 PERC

Tanári instrukciók

Kosztolányi Dezső *Beírtak engem mindenféle könyvbe* kezdetű versével dolgozunk. A diákok elolvassák, majd írásban véleményt alkotnak a versről különféle szempontok alapján.

Kiemelt képességek, készségek: lírai szöveg megértése, értékelése, a saját érzések megfogalmazása, a keserű humor felismerése.

Célcsoport – differenciálás: Az egyéni elolvasás után csak annak kell hozzászólnia, aki akar. A hangos felolvasást is kérhetjük a verset szívesen olvasóktól, de a tanári felolvasás is hasznos lehet. Általában jó, ha egy verset többször is olvasnak, hallanak a tanulók.

Szorgalmi feladatként adjuk fel a verset memoriterként, nyugodtan ígérjük s adjunk ötöt a szöveghiba nélküli, értelmes versmondásért – ezzel is növelve a verstanulás rangját. Szorgalmi feladatként adhatjuk, hogy fogalmazzák meg a diákok írásban is a gondolataikat a versről.

Munkaformák: egyéni elolvasás, közös meghallgatás, frontális megbeszélés

Módszerek – eljárások: felolvasás, írásbeli reflektálás

Eszközök: vers, feladatok

3. Olvassátok el Kosztolányi Dezső *Beírtak engem mindenféle könyvbe* kezdetű versét, majd válaszoljatok az a), b), c) kérdésekre!

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ: *A BÚS FÉRFI PANASZAIBÓL*

Beírtak engem mindenféle Könyvbe
és minden módon számon tartanak.
Porzó-szagú, sötét hivatalokban
énrólam is szól egy agg-szürke lap.
Ó fogcsikorgatás. Ó megaláztatás,
hogy rab vagyok, és nem vagyok szabad.
Nem az enyém már a kezem, a lábam
és a fejem, az is csak egy adat.
Jobb volna élni messze sivatagban,
vagy lenn rohadni, zsíros föld alatt,
mivel beírtak engem mindenféle Könyvbe
és minden módon számon tartanak.

(1921)

- Milyen érzéseket fogalmaz meg a költő a személyi nyilvántartásokkal kapcsolatban?
- Milyen a vers hangneme?
- Egyetértetek-e a verssel?

MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK

vers felolvasása, egyéni vélemények, reflexiók megfogalmazása

Önismereti kérdőív kitöltése

T/4. 40. oldal
15 PERC

Tanári instrukciók

- A kérdőívet Réthy Endréné *Önismereti alapok* c. könyvéből vettük. (Az adott kérdőív Rozsgay Géza átdolgozott, módosított vizsgálati eljárása alapján készült.) Kitöltése és feldolgozása egyénileg történik, a munkafüzetben. A teszt feldolgozása a tanártól fokozott empátiát és tapintatot kíván. A kitöltött tesztekkel bizalmasan kell kezelni, természetesen az egyes gyerekek esetleges veszélyeztetettségre utaló jelzéseiből szerzett információt osszuk meg az osztályfőnökkel, a gyermekvédelmi felelőssel. Ha a tanár pszichológiailag eléggé felkészültnek érzi magát, a közösséget pedig elég érettnek és jóindulatúnak, vállalkozhat az osztállyal való megbeszélésre. Jó, ha még a teszt kitöltése előtt tisztázzuk, hogy ritkán beszélhetünk tiszta típusokról, a négy „skatulya” nem jelent merev határokat, csak személyiségirányokat, tendenciákat.
- A táblára helyezett nagy (kb. 150×100 cm-es) lapot négy rovatra osztva felírjuk a teszt felosztása szerinti személyiség típusokat: befelé forduló, racionális, érzelmi-indulati, kifelé forduló.
- Az egyéni kitöltés után minden tanuló beír egy X-et a megfelelő helyre. A jelek elhelyezkedéséből megállapítjuk, hogy az osztálynak milyen a személyisége, az uralkodó irányultsága. Erről érdemes beszélgetést kezdeményeznünk: Mi az, ami ebben jó, és mi az, ami nem? Mire számíthatunk a jövőben önmagunkkal kapcsolatban? Mire kell különösen ügyelnünk? Mit érdemes magunkban fejlesztenünk? Hogyan lehet a tőlünk eltérő alkatúakat elfogadni, tanulni tőlük?

Kiemelt képességek, készségek: önismeret, emberismeret, az emberi sokféleség tudomásul vétele

Célcsoport – differenciálás: A kérdőív kitöltése különböző ideig tarthat. A gyorsabban haladók számára további tesztek adhatunk a jelzett könyvből vagy máshonnan (például Koncz István *Kamasz-kapaszkodó*, vagy Bácskai Júlia *Magánélettan* c. könyveiből). (A magazinok tesztjeivel bánjunk körültekintően!)

Munkaformák: egyéni és frontális

Módszerek – eljárások: teszt, beszélgetés

Eszközök: önismereti kérdőív

4. Önismereti kérdőív kitöltése

ÖNISMERETI KÉRDŐÍV

Válaszolj a következő kérdőívre! Karikázd be a megfelelőnek ítélt választ! A 32 kérdés 4 dimenzióban vizsgálja a személyiséget:

B: inkább befelé forduló

R: inkább racionális (az esze vezérli)

É: inkább érzelmi-indulati (az érzelmei, indulatai vezérlik)

K: inkább kifelé forduló

Sok különböző önismereti teszt létezik, és mindegyik legfeljebb egy-egy kérdésre ad választ. A kérdőív kitöltésénél azt tanácsoljuk, hallgass az első és legerősebb benyomásra. Nincs jó és rossz válasz. A lényeg az, hogy éld bele magad a szituációba, és minden válasz a saját véleményedet tükrözze. A feltett kérdésre adott válaszokat külön papírra írd! Végezetül a válaszaidat a kérdőív végén levő értékelő táblázattal vedd össze!

1. Mennyire vagy képes áttekinteni jelenlegi gondjaidat, elvégzendő feladataidat?
 - a) Jól áttekinthetőek, csak nehezek, és sok van belőlük.
 - b) Jóformán semmit sem tudok logikusan átgondolni, bár lehetne és kellene.
 - c) Ha valaki időnként segít, rögtön megkönnyebbülök, de ritka az ilyen eset.
 - d) Ha elegendő időm van, valamivel áttekinthetőbbé válnak a gondjaim.
2. Félsz az egyedüllétől?
 - a) Nem különösebben.
 - b) Nagyon félek tőle.
 - c) Sokkal inkább félek attól, hogy másokkal kényszerűségből együtt kell lennem.
 - d) Félni ugyan nem félek, de nem is nagyon kedvelem.
3. Jelenlegi gondjaid valamilyen elvégzendő feladattal kapcsolatosak-e?
 - a) Igen.
 - b) Nem.
4. Előbb-utóbb bárkinek a társasága terhessé, idegesítővé válik-e?
 - a) Igen.
 - b) Nem.
5. Vannak-e irigyeid?
 - a) Sajnos vannak.
 - b) Sajnos nincsenek.
 - c) Szerencsére vannak.
 - d) Szerencsére nincsenek.
 - e) Nem tudom, de nem is érdekel.
 - f) Nem tudom, de talán érdekelne, hogy vannak-e.
6. Mi a véleményed, létezik-e barátság a szó igazi értelmében?
 - a) Igen, feltétlenül.
 - b) Korábban azt hittem, hogy létezik, de rá kellett jönnöm, hogy nincs.
 - c) Egyáltalán nincs.
 - d) Valaha úgy éreztem, hogy nincs, de fokozatosan rá kellett jönnöm, hogy van.
7. Szeretsz-e segíteni másokon?
 - a) Igen, ezt örömmel teszem.
 - b) Inkább nem, mert sok a hálátlan ember.
 - c) Csak akkor, ha valaki veszélyben van, és fontos a segítség.
 - d) Barátaimon segítek.
8. Létezik-e úgynevezett rossz előérzet?
 - a) Nem.
 - b) Igen.
9. Mi a véleményed a másoknak tett szívességről?
 - a) Adok-kapok lekötelezettséget jelent.

- b) Semmiféle viszonzást nem várok attól, akinek szívességet teszek.
 - c) A szívesség előleget jelent, amelyet illik, de nem kötelező viszonzni.
 - d) Tégy szívességet, és magadra haragítasz egy hálátlan embert, és még irigyeid is lesznek.
10. Hogyan érzed, sok ellenszenves ember vesz körül?
- a) Igen.
 - b) Nem vagyok ebben biztos.
 - c) Nem.
 - d) A legtöbb ember változik, néha jobb, néha rosszabb.
11. Mennyire érzed magad felelősnek a saját sorsodért?
- a) Mindennek én vagyok az oka.
 - b) Nemcsak én, mások is felelősek.
 - c) Nem tudom.
 - d) Nem felelős senki – sem én, sem mások.
12. Mennyire zavar, ha az osztályban fokozottabban figyelnek rád?
- a) Nagyon zavar.
 - b) Néha megijeszt.
 - c) Nem zavar.
 - d) Attól függ, hogy hibát keresnek-e bennem vagy tetszést váltottam ki.
13. Zavar-e, ha nem figyelnek rád, amikor valamit szívesen közölnél?
- a) Nagyon zavar.
 - b) Néha dühös leszek miatta.
 - c) Nem zavar, legfeljebb félbeszakítom a mondanivalómat.
 - d) Attól függ, mit akartam mondani.
14. Fordulnak-e hozzád tanácsért?
- a) Igen, aránylag gyakran, és ez jól esik.
 - b) Nem, szinte soha.
15. Honnan erednek a tanulásban elért kudarcaid?
- a) Saját tehetetlenségemből.
 - b) Mások miatt.
 - c) Kedvezőtlen körülmények miatt.
 - d) A tantárgy nehézsége miatt.
16. Tartósan megjegyzed-e a sérelmeidet?
- a) Igen, most is felizgatnak, ha eszembe jutnak.
 - b) Nem felejték el semmilyen sértést, de nem is izgatom magam miattuk.
 - c) Igyekszem elfelejteni sérelmeimet, de nem tudok közömbösen viselkedni, ha valaki eszembe juttatja.
 - d) Engem nem lehet megsérteni igazán, talán túl közömbös is vagyok.
17. Hogyan érdemes az élményeket elmondani másoknak?
- a) Lehetőleg mindig ugyanolyan módon.
 - b) Mindig másképpen, miközben a hallgatóságot figyeljük.
 - c) Az a fontos, hogy kerüljük a dicsekvést.
 - d) Fel kell idézni az élmény drámaiságát.
18. Visszavágysz-e még a gondtalan gyermekkorba?
- a) Tulajdonképpen nem is volt gondtalan a kisgyermekkorom.
 - b) Néha visszavágyom.
19. Milyen regényeket novellákat, filmeket kedvelsz a legjobban?
- a) Kitalált történeteket.

- b) A dokumentumregényeket vagy történelmi, életrajzi műveket.
 - c) Olyanokat, amelyekben magamra vagy környezetemre ismerek, azonosulni tudok a szereplőkkel.
 - d) Nekem a legszebbek a romantikus, kalandos történetek, amelyekben sok bonyodalom után a főhős úrrá lesz a nehézségeken és győzedelmeskedik.
20. Milyen testhelyzetben alszol a legtöbbször?
- a) Oldalt fekve.
 - b) Hason fekve.
 - c) Háton fekve.
 - d) Nekem mindegy.
21. Mikor a legjobb a szabadidős kikapcsolódás?
- a) Ha egyben hasznos is.
 - b) Ha egyedül maradhatok, pl. TV, könyv, videó, magnó társaságában.
 - c) Ha a jó barátok vesznek körül.
 - d) Ha olyan dolgokkal foglalkozhatom, amelyek feledtetik problémáimat.
22. Mi szokott lenni a rossz családi légkör oka?
- a) Gyermeknevelési problémák (túlkényeztetés).
 - b) Feszültségek a szülők között.
23. Mi a véleményed az álmodozásról?
- a) Hasznos.
 - b) Hasznossága kérdéses, mert eltereli a figyelmet a megoldandó feladatokról.
24. Lehetséges-e, hogy minden kárnak haszna is van?
- a) Igen.
 - b) Nem.
25. Tudsz-e örülni egy szép táj látványának?
- a) Igen, mindig.
 - b) Nem tud felvidítani.
26. Képes vagy-e felidézni a legszebb élményeidet?
- a) Igen, teljes valóságukban, de fáj, hogy elmúltak.
 - b) Igen, de csak szavakban.
 - c) Nem, mert nem is voltak.
 - d) Nem, pedig kellett, hogy legyenek.
27. Vonzódsz-e a színes tárgyakhoz?
- a) Igen.
 - b) Nem.
28. Képes vagy-e arra, hogy az általad nem szeretett személyben pozitív tulajdonságokat fedezz fel?
- a) Nem.
 - b) Próbáltam, de mindig csalódtam.
 - c) Igen.
 - d) Nem, de nem is próbáltam.
29. Lehetséges-e, hogy az aggaszt leginkább, ha szeretetedet nem viszonozzák?
- a) Igen.
 - b) Nem.
30. Mit tennél, ha igazán nagy sikert érnél el?
- a) Azonnal elmondanám azoknak, akiket szeretek.
 - b) Sírnék örömben.
 - c) Megjutalmaznám magamat valamivel.
 - d) Felvidítanék egy bánatos embert.

31. Elképzelhető az, hogy valaki magányos legyen egy társaságban?
- Nem tudom, nem hiszem.
 - Igen, éreztem már ilyen.
 - Nem, ez képtelen, ellentmondásos dolog.
 - Érdekes gondolat. Azt hiszem az volt a bajom, hogy eddig ezt nem értettem meg.
32. Hogyan emlékezel vissza az elkövetett hibáidra?
- Ma is büntudatom van miattuk.
 - Szerintem „mások vittek bele”.
 - Próbálok elfelejteni őket, de folyton visszatérnek az emlékezetembe; ilyenkor el is keseredek egy kicsit.
 - Nem izgatnak nagyon, de minden nehézség láttán eszembe jutnak, nehogy még egyszer elkövessék őket.

AZ ÖNISMERETI KÉRDŐÍV KIÉRTÉKELÉSE

A válaszokat sorold az alábbi oszlopokba:

	B	R	É	K
1.	d	a	b	c
2.	c	a	b	d
3.	-	a	b	-
4.	a	-	-	b
5.	a, d	e	f	b, c
6.	c	d	b	a
7.	b	a	d	c
8.	-	a	b	-
9.	d	a	b	c
10.	a	d	b	c
11.	a	c	d	b
12.	a	d	b	c
13.	c	d	b	a
14.	c	d	b	a
15.	a	c	d	b
16.	c	b	a	d
17.	c	a	d	b
18.	-	a	b	-
19.	a	b	d	c
20.	b	d	a	c
21.	b	a	d	c
22.	a	d	b	c
23.	-	b	a	-
24.	-	b	a	-
25.	-	b	a	-
26.	c	b	a	d
27.	-	b	a	-

28.	b	a	d	c
29.	b	-	-	a
30.	b	c	d	a
31.	b	c	d	a
32.	a	d	c	b

Add össze az oszlopok karikajeleit! Az eredményt írd a megfelelő betű mellé!

B: R: É: K:

A számok nagyságából megállapíthatod fő irányultságodat.

Ha megvan az eredmény, akkor az osztály minden tanulója írjon be egy X-et a kihelyezett nagy lapra a megfelelő kockába. Ilyen módon az osztályt is jellemezhetitek, mint személyiséget. Beszéljétek meg, milyen tanulsága van ennek!

Képes beszéd

T/5. 45. oldal

15 PERC

Tanári instrukciók: Akár teljes mondatokban, akár kulcsszavakkal írhatja le a tanuló a kritériumait.

Kiemelt képességek, készségek: Önismeret, empátia, önkifejezés, vizuális jelek értelmezése, vizuális és verbális közlés összekapcsolása

Célcsoport – differenciálás: az egész osztály

Munkaformák: páros munka

Módszerek – eljárások: képértelmezés

Eszközök: képek (A képeket a kiadvány végén teljes terjedelemben, színesben is közöljük!)

5. Képes beszéd

Nézzétek meg az alábbi hat fényképet páronként együtt, majd mindenki válassza ki azt a kettőt, amelyik neki a legjobban tetszik. Indokold meg társadnak a saját döntésedet! Válaszod elsősorban ne a képről, hanem önmagadról szóljon! Így kezd mondataidat:

- Nekem azért tetszik ez a kép, mert... ..
- Szeretek ... viszont nem szeretek
- Szeretem, ha... ..
- Nem szeretem, ha... ..
- Az a vágyam, hogy egyszer... ..
- Válassz a párod számára is egy képet! Ezután

áruljátok el egymásnak, hogy a másik számára melyik képet választottátok. Megegyezik azzal, amelyet ki-kik magának választott?

George Grie © artist-3d.com

George Grie © artist-3d.com

Önéletrajz

T/6.

70. oldal

20 PERC

+ HÁZI FELADAT

Az alábbi a feladatokból az időbeli és személyi adottságoktól függően – differenciáltan – többet végeztethetünk.

Tanári instrukciók

- A tanulói pályafutás hiányos, kezdetleges voltát azzal ellensúlyozzuk, hogy fiktív önéletrajzot íratunk, amelyben a tanuló, mint tíz évvel későbbi önmaga, fogalmazza meg a szöveget. A mai önéletrajzokban általában nincsen rovat a családi körülményekről (szülők válása, költözés, stb.), de mondjuk meg a gyerekeknek, hogy a portfólió számára készülő hagyományos önéletrajzukban ezeknek a közléseknek is helyük van. Írhatnak tömör, személytelen stílusú, valódi hivatalos önéletrajzot, vagy személyesebbet, részletesebbet, József Attila önéletrajzának mintájára.
- A feladatok elvégzéséhez számítógépre van szükség, ezért ezt az órát lehetőleg a számítógépteremben kell tartani, bár ez nem elengedhetetlen követelmény. A tanulók órán kívül fejezik be munkájukat, s ekkor kell biztosítani egyénileg a számítógép-használat lehetőségét. A feladatok jó része tanári együttműködést igényel (számítástechnika-tanár, rajztanár).

Kiemelt képességek, készségek: gyakorlati írásbeliség, önkifejezés

Célcsoport – differenciálás: az alábbi négy feladtból legalább egyet minden tanuló végezzen el. A legegyszerűbb megoldás az önéletrajzi sablon kitöltése.

Munkaformák: egyéni munka

Módszerek – eljárások: gyakorlati szövegalkotás

Eszközök: számítógép, megfelelő minőségű papír

6. Önéletrajz

Előbb vagy utóbb szükséged lesz az önéletrajzodra. Például felnőttként munkavállaláskor, diákként például ösztöndíjkérelem mellékleteként. Készítsd el önéletrajzodat! Segítségképpen olvasd el a mellékelt – felnőtteknek készült – ismertetőt, és nézd át a példaként olvasható önéletrajzot (Minta Aladár önéletrajzát)!

Egyszerűen készíthetsz modern önéletrajzot a Word sablonjával is. Elérési út: *Fájl-menü / Új dokumentum / Sablon alapján / Általános sablonok / Önéletrajz-varázsló*. Itt sokféle önéletrajz-sablon található, amelyekben csak az adatokat kell kicserélni.

Mivel tanulmányaidnak még korántsem értetél végére, ezért erről még nem sokat tudnál írni. Ezért most képzelj magad huszonöt évesnek, tehát olyan korúnak, aki már befejezte tanulmányait, és bizonyos szakmai tapasztalatokkal is rendelkezik. Írd meg tehát e szerint az önéletrajzot, és dátumozd ennek megfelelően!

AZ ÖNÉLETRAJZ

AZ ÖNÉLETRAJZOK TÍPUSAI: Magyarországon jelenleg több formátum is használatos. Létezik a HAGYOMÁNYOS stílusban írt önéletrajz, amely levélszerűen, hosszú sorokban íródik, tartalmazva bevezetést, tárgyalást és befejezést. Külsőleg leginkább egy levélhez hasonlít, de önéletrajzként nem eléggé áttekinthető, mert az információkat és adatokat ömlesztve tartalmazza. Régebben ez volt az általánosan elfogadott forma, amit azonban napjainkra felváltott az AMERIKAI stílus. Ez minden fontos információt tartalmaz, és tagolása révén mégis könnyen átlátható, jól kezelhető.

A továbbiakban a terjedő, ún. amerikai típusú önéletrajz készítésének módját ismertetjük.

AZ ÖNÉLETRAJZ TARTALMA ÉS STÍLUSA. BETŰTÍPUS, SZERKESZTÉS, STÍLUS: Hacsak másképp nem kérik, az önéletrajzot géppel kell írni. Általánosan elfogadott a következő paraméterek használata: Word formátum, 12-es betűnagyság, Arial vagy Times New Roman betűtípus. Emelje ki (pl. nagyobb betűtípus, megvastagítás, dőlt betű) a főbb tartalmi elemeket, és ügyeljen, hogy a választott stílust következetesen használja.

FŐBB ADATOK: A következő információk mindenképpen szerepeljenek az önéletrajzban:

- személyes adatok: név, lakcím, elérhetőség, születési hely és időpont
- tanulmányok: közép- és felsőfokú végzettségek, egyéb tanfolyamok, időpontja, intézmény neve, szerzett képesítés
- szakmai tapasztalat: jelenlegi és korábbi munkahelyek megnevezése, a kezdés és a váltás időpontja (legalább az év), betöltött pozíció, a feladatok rövid bemutatása. Pályakezdők a szakmai gyakorlatokat tüntethetik fel ugyanígy.
- igazolható egyéb ismeretek: nyelvtudás (a nyelv megnevezése, tudásszint, nyelvvizsga típusa) számítógépes ismeretek, jogosítvány
- tréningek, diplomamunka
- hobbik / érdeklődési kör
- emberi tulajdonságok (pl. jó kapcsolatteremtő készség stb.)
- keltezés
- aláírás (kézzel is)

TERJEDELEM: Az önéletrajz ne legyen hosszabb egy oldalnál. Ebben a terjedelemben beleférnek a főbb információk, de a pályázat még könnyen átlátható marad. A munkakört vagy a feladatokat is elég felsorolásszerűen leírni, nem szükséges kerek mondatokat szerkeszteni.

IDŐRENDISÉG: Általános szabály, hogy a tanulmányokat és a szakmai tapasztalatokat fordított időrendben, azaz jelentő a múlt felé haladva kell megadni. Így első pillantásra látszik az aktuális munkakör, nem kell azt az anyag végén keresgélni.

FÉNYKÉP: Mindenképpen érdemes fényképet küldeni, egyébként egyre gyakrabban külön is kérik a hirdetésekben. A legjobb, ha önéletrajzod jobb sarkába szkennelsz be egy fotót, de ha ez nem megoldható, akkor csatolhatod a kísérőlevélhez. Feltétlenül igazolványképet használj, a nyaralási albumból kivágott fejek beillesztése komolytalan külsőt kölcsönöz az egész jelentkezésnek.

HELYESÍRÁS: A helyesírással és a külalakokkal különösen ügyelj. Hibáktól hemzsegő, nehezen olvasható vagy ügyetlen elrendezésű önéletrajzzal nemigen számíthatsz sikerre. Ne felejtse el a kész anyagot többször is átolvasni, hogy ne maradjanak benne hibák. Így meggyőződhet arról is, hogy mindent beleírtál, amit fontos a jelentkezéshez.

BEFEJEZÉS: Keltezés, aláírás (egyszer géppel, fölötte kézzel).

(Forrás: <http://www.focusconsulting.hu>)

ÖNÉLETRAJZ (Példa)

SZEMÉLYES ADATOK

Név: *Minta Aladár*
 Születési hely, idő: Budapest, 1976. március 15.
 Állandó lakcím: Budapest, 1203 Kertész utca 25.
 Telefonszám: 283-00-00
 E-mail cím: kt@00.hu

VÉGZETTSÉG

1994–1997. *Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs*
 Bölcsészettudományi Kar, Személyügyi Szervező Szak
 1990–1994. *Leövey Klára Gimnázium, Budapest*
 Speciális angol nyelvű tagozat

SZAKMAI TAPASZTALAT

1998– *Focus Selection Személyzeti Tanácsadó Iroda*
Toborzási és Kiválasztási Tanácsadó
 – ügyfelekkel történő kapcsolattartás
 – adatbázis kezelése
 – álláshirdetések megírása
 1997–1998. *IKON Kft.*
Angol nyelvű tolmács, fordító
 – fordítás magyarról angolra
 – fordítás angolról magyarra
 – idegen nyelvű levelezések

NYELVTUDÁS

Angol Tárgyalási szintű nyelvtudás
 felsőfokú, állami, C típusú nyelvvizsga, 1997

SZÁMÍTÓGÉPES ISMERETEK

Felhasználói szinten: Windows NT, Word 98, Excel, Power Point, MS Outlook, Internet

TRÉNINGEK

1997 Irodavezetők háromnapos szeminárium (Samling Kft.)

ÉRDEKLŐDÉSI KÖR

Sportolás, olvasás, kirándulás, utazás

Budapest, 2006. május 30.

[alíráás]
 Minta Aladár

Motivációs levél

T/7.

73. oldal

a tanórán 20 perc, továbbiak órán kívül – ennyi idő jut a 6–9. feladatok valamelyikének elvégzésére

Tanári instrukciók

A feladatok elvégzéséhez számítógépre van szükség, ezért ezt az órát lehetőleg a számítógépteremben kell tartani, bár ez nem elengedhetetlen követelmény. A tanulók órán kívül fejezik be munkájukat, s ekkor kell biztosítani egyénileg a számítógép-használat lehetőségét. A feladatok jó része tanári együttműködést igényel (számítástechnika-tanár, rajztanár).

Kiemelt képességek, készségek: gyakorlati írásbeliség, önkifejezés,

Célcsoport – differenciálás: A négy feladatból legalább egyet minden tanuló végezen el.

Munkaformák: egyéni munka

Módszerek – eljárások: szövegalkotás

Eszközök: számítógép, megfelelő minőségű papír

7. Motivációs levél

Ha felnőtt ember munkára jelentkezik, gyakran kérnek tőle az önéletrajz mellé úgynevezett motivációs levelet is. Ez annak összefoglalása, hogy miért vágyik az ember egy bizonyos munkahelyen egy bizonyos munkakörre. Ehhez is adunk példát.

- a) Olvasd el, állapítsd meg, mit kell tartalmaznia a levélnek, és milyen stílusban kell megírni!

Aktív Géza
 1100 Tarkarét, Tejcsarnok u. 10.
 Tel.:4/567-89-10
 E-mail: aktivgeza@sajt. hu

Zöld Tehén Sajtlyukasztó Kft.
 Borjú Béla ügyvezető igazgató részére
 1100 Tarkarét, Fő utca 10.

Tárgy: jelentkezés
 állásajánlatra

Tisztelt Igazgató Úr!

Szeretnék pályázni cégüknel a Tarkaréti Hírekben meghirdetett sajtlyukasztó állásra.

Idén májusban végeztem a Tarkaréti Szakiskolában, és júniusban sajtlyukasztó szakmai vizsgát tettem, elméletből jó, gyakorlatból jeles eredménnyel.

A szakma iránt már nagyon korán felbredt érdeklődésem, mivel szüleim állattenyésztéssel foglalkoztak, s már otthon nagyon megszerettem mindent, ami az állatokkal kapcsolatos. Az iskolában is főleg a szakmai tárgyak érdekelték, valamint a rajz és az informatika, amik egyébként is a hobbijaim.

Tanulmányaim alatt két ízben voltam összefüggő nyári gyakorlaton, 2005-ben Jobbágy Géza őstermelő mellett, 2006-ban pedig az Önök cégénél, ahol Iparos Sándor üzemvezető irányította munkánkat. Ezek során pályaválasztási elhatározásom megerősödött, és az is jöl esett, hogy mindig dicsérték együttműködési készségemet.

Tanulmányaim ideje alatt négy évig a diákönkormányzat tagja, az utolsó évben annak elnöke voltam. Nálunk régi hagyomány, hogy a jó tanulók foglalkoznak a gyengébbekkel, s az én feladatom volt ennek a korrepetálásnak a szervezése. Ezt a munkát is nagyon szívesen végeztem, mert örültem annak, hogy néhány társam sikeresen javít az eredményein.

Úgy érzem, hogy az iskolában szerzett tudásom, a szakma melletti elkötelezettségem, munkafegyelmem hasznosak lehetnek az Önök a cége számára is.

Remélem, a fentiek felkeltették érdeklődését, és személyesen is találkozhatunk a jövőben!

Tarkarét, 2006. június 21.

Üdvözlettel

Aktív Géza

- b) Képzeld el, hogy nyári munkára jelentkezel arra a munkahelyre és abba a munkakörbe, ahová a legszívesebben mennél. (Ezúttal ne törődj azzal, hogy valósággal megkaphatod-e azt a munkát.) Fogalmazd meg egy oldalban, miért választod ezt a munkát, miért szeretnél jövő nyáron ott dolgozni!
- Lehetőleg számítógéppel dolgozz – ha nincs rá lehetőséged, írhatod a motivációs levelet ide kézzel is.

Ajánlólevél írása

T/8.

75. oldal

20 PERC

+ házi feladat

Tanári instrukciók

A feladatok elvégzéséhez számítógépre van szükség, ezért ezt az órát lehetőleg a számítógépteremben kell tartani, bár ez nem elengedhetetlen követelmény. A tanulók órán kívül fejezik be munkájukat, s ekkor kell biztosítani egyénileg a számítógép-használat lehetőségét. A feladatok jó része tanári együttműködést igényel (számítástechnika-tanár, rajztanár).

Kiemelt képességek, készségek: gyakorlati írásbeliség, önkifejezés,

Célcsoport – differenciálás: A négy feladatból legalább egyet minden tanuló végezzen el.

Munkaformák: egyéni munka

Módszerek – eljárások: szövegalkotás

Eszközök: számítógép, megfelelő minőségű papír

8. Ajánlólevél írása

Vannak olyan munkahelyek, vagy egyesületek, társaságok, ahová nem elég önéletrajzzal, esetleg motivációs levéllel jelentkezni: az is szükséges, hogy valaki más ajánljon minket, hogy felvegyenek. Bemutatunk erre is egy példát.

- a) Olvasd el, és ennek mintájára készíts te is egy ajánlólevelet. Csakhogy te önmagadat ajánld valaki más nevében (harmadik személyben írd magadról!) Neked kell kitalálni, hová jelentkezel, és hová ajánlod magad!

Zöld Tehén Sajtlyukasztó Kft.
Borjú Béla ügyvezető igazgató részére

Tisztelt Igazgató úr!

Tisztelettel ajánlom figyelmébe iskolánk végzős diákját, Aktív Gézát, aki az Önök cégénél kívánja megkezdeni sajtlyukasztó szakmai pályafutását.

Géza négy éven át nagy érdeklődést tanúsított sajtok és más tejtermékek megmunkálása iránt. Szorgalmasan tanult, szakmai gyakorlatait az iskolában és külső gyakorló helyeken egyaránt becsületesen végezte. A tanulóközösségnek igen aktív tagja volt. Példája nyomán mások is szívesebben foglalkoztak a tanulással és leendő szakmájukkal. Együttműködési és segítőkészége, barátságos természete és jó humora miatt társai és tanárai nagyon kedvelték.

Biztos lehet benne, hogy Aktív Géza alkalmazásával becsületes és fegyelmezett kollégát, némi munkahelyi tapasztalat után jó szakembert nyer cége számára.

Tisztelettel

Tarkarét, 2006. május 35.

.....
Direktor Kálmán
igazgató

b) Lehetőleg számítógéppel dolgozz. Ha nincs rá lehetőség, írhatod az ajánlólevelet ide kézzel is.

Honlap készítése

T/9.

76. oldal

20 PERC

+ házi feladat

Tanári instrukciók

A feladatok elvégzéséhez számítógépre van szükség, ezért ezt az órát lehetőleg a számítógépteremben kell tartani, bár ez nem elengedhetetlen követelmény. A tanulók órán kívül fejezik be munkájukat, s ekkor kell biztosítani egyénileg a számítógép-használat lehetőségét. A feladatok jó része tanári együttműködést igényel (számítástechnika-tanár, rajztanár).

Kiemelt képességek, készségek: gyakorlati írásbeliség, önkifejezés,

Célcsoport – differenciálás: A négy feladatból legalább egyet minden tanuló végezen el.

Munkaformák: egyéni munka

Módszerek – eljárások: szövegalkotás

Eszközök: számítógép, megfelelő minőségű papír

9. Honlap készítése

Ha tudod, hogyan kell, készítsd el személyes weblapodat! Kérd az iskolai számítástechnika-tanár segítségét, majd engedélyét arra, hogy munkádat elhelyezhesd a helyi hálózaton. A Word weblapkészítő sablonja a következő úton érhető el: *Fájl-menü / Új dokumentum / Új dokumentum sablon alapján / Általános sablonok / Web-lapok / Saját weblap.*

A sablon a következőképpen néz ki (igazítsd saját személyedre):

TARTALOM

Munkámról

Kedvenc webhelyeim

Címek és telefonszám

Aktuális munkák

Életrajzi adatok

Érdeklődési köröm

Vissza a lap elejére

CÍMEK ÉS TELEFONSZÁM

ELEKTRONIKUSLEVÉL-CÍM

Írja be saját szövegét.

HONLAP CÍME

Írja be saját szövegét.

MUNKAHELYI TELEFONSZÁM

Írja be saját szövegét.

MUNKÁMRÓL

MUNKAKÖRÖM

Írja be saját szövegét.

FŐBB FELADATAIM

Írja be saját szövegét.

OSZTÁLY VAGY MUNKACSOPORT

Írja be saját szövegét.

Vissza a lap elejére

AKTUÁLIS MUNKÁK

Munka neve

Munka neve

Vissza a lap elejére

ÉLETRAJZI ADATOK

Írja be saját szövegét.

Vissza a lap elejére

KEDVENC WEBHELYEIM

Szúrjon be egy hiperhivatkozást.

Szúrjon be egy hiperhivatkozást.

Vissza a lap elejére

ÉRDEKLŐDÉSI KÖRÖM

Írja le egy hobbiját.

Vissza a lap elejére

Utolsó frissítés: Dátum

A FEJEZETBEN KÉSZÜLT MINDEN FELADAT-MEGOLDÁSODAT ŐRIZD MEG, SZERKESZD A PORTFÓLIÓBA. KÉSŐBB IS HASZNUKAT VEHETED!

5. JÓZSEF ATTILA ÖNMAGÁRÓL

RÁHANGOLÁS

A diák kiválasztja a nyolc József Attila-arckép valamelyikét, és címet ad neki

T/1.

78. oldal

5+10=15 PERC

Tanári instrukciók

A táblára felragasztjuk József Attila néhány portréját A/4 méretben. A tanulók egy-egy 21×10-cm-es papírcsíkot kapnak. Erre felírva kell címet adniuk a képek valamelyikének. A tanulók egyenként a táblához jönnek és a kiválasztott kép alá (gyurmaragasztóval) felragasztják képfeliratukat. A furcsábbakat megmagyarázzák a tanár kérésére.

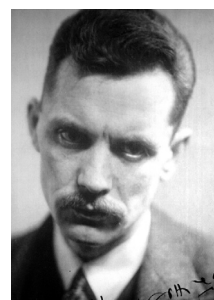
Kiemelt képességek, készségek: kreativitás, asszociációk előhívása, korábbi ismeretek mozgósítása

Célcsoport – differenciálás: főként a különböző szintű megoldások differenciált értékelésében nyilvánul meg. Lesznek tanulók, akik némi irodalmi (életrajzi) tájékozottságról tesznek tanúbizonyságot, ezért dicséret jár, de azoknak a választát is magasra értékeljük, akik pusztán az arckifejezésből olvasva látják el találó címekkel a fotókat.

Munkaformák: egyéni, majd frontális

Eszközök: képek, papírcsíkok, gyurmaragasztó

- Válasszátok ki az itt és a következő oldalon található nyolc József Attila-arckép valamelyikét, és adjatok címet neki!**

JELENTÉSTEREMTÉS

JÓZSEF ATTILA
ÖNMAGÁRÓL SZÓLÓ
VERSEI

József Attila önmagáról
szóló versei

T/2. 79. oldal
35 PERC

Tanári instrukciók

A verseket nem ajánljuk blattolva felolvasatni. Az igényes tanári felolvasás váltakozhat – segítségünkkel – az előre felkészült tanulók előadásával, vagy magnón, CD-n hallgatott művészi előadás meghallgatásával, illetve néma olvasással. A verseket többször is el / fel kell olvasni, némelyiket harmadszorra már a helyszínen vállalkozókra is rábízhatjuk. (Például a *Bevezető*-t, esetleg a *Nemzett József Áron*-t.) Szorgalmi feladat lehet egy vers értelmes elmondása kívülről egy későbbi időpontban. Vershallgatáshoz mindig teremtsünk teljes csendet, megfelelő hangulatot! (Természetesen nem feltétlenül várunk művészi produkciókat, de ne érjük be a versek eldarálásával.)

Kiemelt képességek, készségek: a versbeszéd megértése

Célcsoport – differenciálás: az egész osztály

Munkaformák: versolvasás, vershallgatás, a feladatlap kitöltése

Módszerek – eljárások:

- a) feladat: versek és értelmezések összepárosítása
- b) feladat: sorba állítás az olvasóra gyakorolt hatás alapján
- c) feladat: prózai életrajz- és személyiség-rekonstrukció egy vers alapján
- d) feladat: rájátszás felismerése; kreatív írás

Eszközök: kazetta vagy CD a versekkel

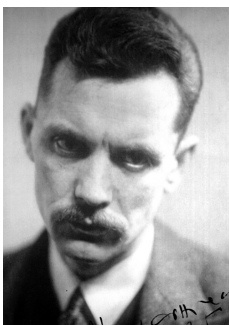
Megoldási lehetőségek: *ld. az a), b), d) részfeladat után*

2. Olvasd el József Attila négy önmagáról szóló versét, majd oldd meg a feladatokat!

ÖNARCKÉP

Dacos, vad erdő sűrű nagy hajam.
Már meggyötörte asszonyujj viharja,
Forró száj baglya néha megzavarja.
Alatta zúg a gondolatfolyam.

Milyen mély medrű, nem tudom, de mély.
Hitek szirtjét bús iszapjába mossa,
Nagy homlokom a Vaskapu-szorossa,
Hol rég utat vágott a szenvedély.

Zord partján – csókhíd szépen szökne itt,
melyen portyázni víg asszony-tatár megy –
örök-zsibongó, vijjogó madárhegy:
sötét gond rakja barna fészkeket.

Szivemben várhegylánc, jaj-kráteres;
még forró, füledt nyár vonaglik völgyén
s dermedt, havas csúcsán „Ember”-t üvöltvén
egy őrült lélek máglyákat keres!

(1923)

JÓZSEF ATTILA

József Attila, hidd el, hogy nagyon szeretlek, ezt még anyámtól örököltem, áldott jó
asszony volt, látod, a világra hozott
Az életet hiába hasonlítjuk cipőhöz vagy vegytisztító intézethez, mégiscsak másért
örülünk neki

Naponta háromszor megváltják a világot, de nem tudnak gyufát se gyújtani, ha így
megy tovább, nem törődöm velük.

Jó volna jegyet szerezni és elutazni Önmagunkhoz, hogy bennetek lakik, az bizonyos.
Minden reggel hideg vízben fürdetem gondolataimat, így lesznek frissek és épek.

A gyémántból jó, meleg dalok nőnek, ha elültetjük a szívünk alá.

Akadnak olyanok, akik lovon, autón és repülőgépen is gyalog vannak, én a pacsirták
hajnali énekében heverészek, mégis túljutottam a szakadékon.

Igazi lelkünket, akárcsak az ünneplő ruhákat gondosan őrizzük meg, hogy tiszta
legyen majd az ünnepekre.

(1925)

BEVEZETŐ

Lidi nénémnek öccse itt,
Batu khán pesti rokona,
kenyéren élte éveit
s nem volt azúrkék paplana;
kinek verséért a halál
öles kondérban főz babot –
hejh burzsoá! hejh proletár! –
én, József Attila, itt vagyok!

(1927)

NEMZETT JÓZSEF ÁRON

Nemzett József Áron,
szappanfőző, aki már
a Nagy Óceánon
szagos füveket kaszál.

Megszült Pócze Borcsa,
kit megettek a fenék,
gyomrát, hasát sorba,
százláb súroló kefék.

Szerettem Lucámat,
de Luca nem szeretett.
Bútoraim: árnyak.
Barátaim nincsenek.

Bajom se lesz többé,
lelkemmé lett mindahány, –
élek mindörökké
gazdátlan és ostobán.

(1928)

- a) Minden versről készítettünk egy rövid értelmezést. Melyik értelmezésnek melyik vers felel meg a leginkább?

A VERS CÍME	ÉRTELMEZÉSE
	Rímtelen, szinte versszerűtlen vers, mely mehökkentő költői képekkel beszél a lélek mélyének megismeréséről, az egyénről és a többiekéről.
	A szöveg különös költői képekkel bemutatja, milyen a költő külseje, és a külső mögötti lélekről is elárul valamit.
	A versben a költő összefoglalja múltját, születésétől kezdve, majd beszámol sivár jelenéről.
	A vers kiáltás. A kiáltó furcsa elnevezésekkel azonosítja magát, majd megszólítva ellenséget és barátot, egyszerre fenyegetve és biztatva hirdeti jelenlétét.

MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK

- a) 1 – József Attila; 2 – Önarckép; 3 – Nemzett József Áron; 4 – Bevezető

b) Állítsd sorrendbe a verseket a számok segítségével!

SZEMPONT	ÖNARCKÉP	JÓZSEF ATTILA	BEVEZETŐ	NEMZETT JÓZSEF ÁRON
Melyik a legvidámabb (4), melyik a legszomorúbb (1)?				
Melyik a legszabályosabb verselésű (4), melyik a legszabálytalanabb (1)?				
Melyik a legfurcsább (4), melyik a leghagyományosabb szövegezésű (1)?				
Melyik tetszett leginkább (4), melyik a legkevésbé (1)?				

MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK

b) A tanárétól eltérő sorrendet is el kell fogadnunk mind a négy szempontnál. A sorrend kialakítása megfelelő kiindulópontot jelenthet a versekről való beszélgetéshez is.

- c) Válassz ki egyet a négy vers közül, azt, amelyik a legjobban tetszett! Milyen életrajz derül ki belőle? És milyen jellemkép derül ki belőle arról az emberről, aki mondja?
- d) Vermes György *Egy dalt* című versének utolsó sora – nem tudjuk, hogy a költő szándéka szerint-e vagy sem – József Attila egyik versére emlékeztet. Írd be, melyikre!

VERMES GYÖRGY: *EGY DALT*

Egy dalt, minek viharzó ütemétől
hajlongnak az erdőben a fák,
egy dalt, minek parancsoló hevétől
szél zuhan a tágas síkon át,
Egy dalt, minek üteme szétkavarja,
a hegyen megáradt patakot,
szeretnék most vad kőszirten állva,
belezengeni a felbolygatott
világba! Én is, én is itt vagyok!

MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK

d) a Bevezető című versre játszik rá a költő.

- e) Írj te is négysoros verset (vázlatnak is van hely előtte), amelynek utolsó sorában az „Itt vagyok!” kiáltást helyezed el!

JÓZSEF ATTILA ÖNÉLETRAJZA

József Attila önéletrajza:
Curriculum vitae

T/3. 83. oldal
40 PERC

Tanári instrukciók

Öt, a kiemelt képességek tekintetében homogén, ún. szakértői csoportot szervezünk. A szakértői csoportok megoldják feladataikat, majd szétosztatásuk után kooperatív csoportokat alkotnak. (Minden új csoportba minden szakértői csoportból kerüljön be legalább egy tanuló.)

Célcsoport – differenciálás:

- A) csoport: információk gyűjtése szövegből
- B) csoport: globális szövegértés képessége, korábbi gyakorlati műfajok (önéletrajz, ajánlás) alkalmazásának képessége
- C) csoport: grafikus ábrázolásból való megértés képessége, különböző műfajú szövegek (szépirodalom és szakszöveg) fogalmi összekapcsolása, általános és egyedi szituáció összekapcsolása
- D) csoport: szóolvasás (betűzés) képessége, szóértés képessége, szótárhasználat. (Mindez nem jelenti, hogy diszlexiásnak nem ajánlott, mert a betűzést is fejleszti.)
- E) csoport: empátia, fantázia, szövegalkotás, olvasott, szövegre tárgyyszerűen reagáló szövegalkotásának képessége

Kiemelt képességek, készségek: a fentiek, továbbá: az önbizalom gyarapodása, egymás elfogadása, tisztelete, megbecsülése; hatékony együttműködés képessége; táblázatolvasás.

Munkaformák: csoportmunka: ötféle szintű szövegértési feladat mozaik módszerrel

Módszerek – eljárások: mozaikmódszer

Eszközök: értelmező szótárak (legalább három)

3. József Attila prózai önéletrajzát fogjuk elemezni külön csoportokban.

Olvassátok el a *Curriculum vitae* c. szöveget, majd a különböző betűjelek szerint ki-ki végezze el a tanára által ráosztott feladatokat!⁴

JÓZSEF ATTILA: CURRICULUM VITAE

(alcím)

1905-ben születtem, Budapesten, görög-keleti vallású vagyok. Apám – néhai József Áron – három esztendősen kivándorolt, engem pedig az Országos Gyermekvédő Liga Öcsödre adott nevelőszülőkhöz. Itt éltem hét éves koromig, már ekkor dolgoztam, mint általában a falusi

⁴ József Attila 1937 tavaszán tisztviselői állást pályázott meg, s ennek érdekében önéletrajzot írt *Curriculum vitae* (ejtsd: *kurrikulum víté*) címmel. (A kifejezés az önéletrajz latin elnevezése, jelentése: életút).

szegénygyerekek – disznópásztorkodtam. Hétesztendős koromban anyám – néhai Pőcze Borbála – visszahozott Budapestre s beíratott az elemi iskola II. osztályába. Anyám mosással és takarítással tartott el bennünket, engem és két nővéremet. Házaknál dolgozott, odajárt reggeltől estig s én szülői felügyelet nélkül iskolát kerültem, csibészkedtem. A harmadikos olvasókönyvben azonban érdekes történeteket találtam Attila királyról és rávettem magam az olvasásra. Nem csupán azért érdekelt a hun királyról szóló mesék, mert az én nevem is Attila, hanem azért is, mert Öcsödön nevelőszüleim Pistának hívtak. A szomszédokkal való tanácskozás után a fülem hallatára megállapították, hogy Attila név nincsen. Ez nagyon megdöbbenett, úgy éreztem, hogy a létezésemet vonták kétségbe. Az Attila királyról szóló mesék fölfedezése azt hiszem döntően hatott ettől kezdve minden törekvésemre, végső soron talán ez az élményem vezetett el az irodalomhoz, ez az élmény tett gondolkodóvá, olyan emberré, aki meghallgatja mások véleményét, de magában fölülvizsgálja; azzá, aki hallgat a Pista névre, míg be nem igazolódik az, amit ő maga gondol, hogy Attilának hívják.

(alcím)

Kilenc éves koromban kitört a világháború, egyre rosszabbul ment a sorunk. Kivettem a részemet az üzletek előtt való álldogálásokból, – volt úgy, hogy este kilenc órakor odaálltam az élelmiszerüzem előtt várakozó sorba és reggel fél nyolckor, mikor már sorra kerültem volna, jelentették ki az orrom előtt, hogy nincs több zsír. Úgy segitettem anyámnak, ahogyan tudtam. Vizet árultam a Világ moziban. Fát és szemet loptam a Ferencvárosi pályaudvarról, hogy legyen fűtenivalónk. Színes papírforgókat csináltam és árusítottam a jobb sorsban élő gyerekeknek. Kosarakat, csomagokat hordtam a vásárcsarnokban stb. 1918 nyarán Abbáziában üdültem a Károly király-féle gyermeknyaraltatási akció jóvoltából. Anyám már betegeskedett, méhdaganata támadt s ekkor én magam jelentkeztem a Gyermekvédő Ligánál – így rövid időre Monorra kerültem. Visszatérvén Budapestre újságot árultam, bélyegekkel, majd kék, fehér és postapénzzel kereskedtem, mint egy kis bankár. A román megszállás alatt kenyeresfiú voltam az Emke kávéházban. Közben – öt elemi elvégzése után – polgári iskolába jártam.

(alcím)

1919 karácsonyán meghalt anyám. Gyámommá az árvaszék sógoromat, a most elhunyt Makai Ödön doktort nevezte ki. Egy tavaszon és nyáron át az Atlantica Tengerhajózási Rt. Vihar, Török és Tatár nevű vontatógőzösein szolgáltam. Ekkor vizsgáztam magánúton a polgári negyedik osztályából. Ezután [...] Nyergesújfalura küldtek kispapnak a szaléziánusokhoz. Itt csak két hetet töltöttem, hiszen görög keleti vagyok és nem katolikus. Innen Makóra kerültem, a Demke internátusba, ahol rövidesen ingyenes helyet kaptam. Nyáron lakásért és ellátásért tanítottam Mezőhegyesen. A gimnázium VI. osztályát színjelesen végeztem, jóllehet pubertáskori zavarok miatt több ízben öngyilkosságot kíséreltem meg, hiszen valójában sem akkor, sem előzőleg nem állott fölvilágosító barátként mellettem senkisé. Már megjelentek első verseim is, 17 éves koromban írt költeményeimet a Nyugat publikálta. Csodagyerekeknek tartottak, pedig csak árva voltam.

(alcím)

A VI. osztály elvégzése után ott hagytam a gimnáziumot meg az internátust, mert elhagyatottságomban nagyon tétlennek éreztem magamat: nem tanultam, mert a tanárok magyarázata után is tudtam a leckét, hiszen erről jeles bizonyítványom is tanúskodott. Kukoricacsősznek, mezei napszámosnak mentem Kiszomborra és házitanítónak szegődtem el. Két kedves tanárom kérésére mégis elhatároztam, hogy érettségizem. A VII. és a VIII. osztályból összevont vizsgát tettem s így egy évvel előbb végeztem, mint volt osztálytársaim. Tanulásra azonban mindössze három hónap állt rendelkezésemre s így történt, hogy a hetedikből tiszta jó, a nyolcadikból pedig tiszta elégséges osztályzatot kaptam.

Érettségi bizonyítványom már jobb a nyolcadikosnál: csak magyarból és történelemből kaptam elégséget. Ekkor már egy versemért Istenkáromlás miatt pörbefogtak. A Kúria fölmentett.

(alcím)

Ezután egy ideig könyvügynök voltam itt Budapesten, majd az infláció idején hivatalnokskodtam a Mauthner féle magánbankházban. Iparkodásomat itt egy kissé kikezdte az, hogy saját munkámon kívül önnön dolgaik egy részét is nyakamba varrták idősebb kollégáim, kik nem mulasztották el különben sem, hogy bosszúságot okozzanak nekem a lapokban megjelenő verseim miatt. „Ilyen idős koromban én is írtam verseket” – mondogatta mindegyikük. A bankház később megbukott.

(alcím)

Elhatároztam, hogy végképpen író leszek és szert teszek olyan polgári foglalkozásra is, amely szoros kapcsolatban áll az irodalommal. Magyar-francia-filozófiai szakra iratkoztam a szegedi egyetem bölcsészeti karán. Fölvettem heti 52 órát és 20 órából kollokváltam kitűnően. Napokat ettem, verseim honoráriumából fizettem lakásomat. Nagyon büszkévé tett, hogy Dézsi Lajos professzorom önálló kutatásra érdemesnek nyilvánított. De minden kedvemet elszegette az, hogy Horger Antal professor, kinél magyar nyelvészetből kellett volna vizsgáznom, magához hívatott s két tanú előtt – ma is tudom a nevüket, ők már tanárok – kijelentette, hogy belőlem, míg ő megvan, soha nem lesz középiskolai tanár, mert „olyan emberre – úgymond – ki ilyen verseket ír” s ezzel elémtárta a Szeged c. lap egyik példányát, „nem bízhatjuk a jövő generáció nevelését”. Sokszor emlegetik a sors iróniáját s itt valóban arról van szó: ez a versem, Tiszta szívvel a címe, igen nevezetessé vált, hét cikket írtak róla, Hatvany Lajos az egész háború utáni nemzedék dokumentumának nyilvánította nem egy ízben „a kései korok számára”, Ignotus pedig „lelkében dédelgette, simogatta, dűnynyögte és mormolgatta” ezt a „gyönyörűszép” verset, ahogy a Nyugatba írta róla és ezt a verset tette Ars poeticájában az új költészet mintadarabjává.

(alcím)

A következő évben – húsz éves voltam ekkor – Bécsbe mentem, beiratkoztam az egyetemre s abból éltem, hogy a Rathaus Keller bejáratánál újságot árultam és a Bécsi Magyar Akadémikusok helyiségeit takarítottam. Lábán Antal igazgató, mikor tudomást szerzett rólam, ezt megszüntette, ebédet adott a Collegium Hungaricumban s tanítványokhoz juttatott. Bécsből – egy szörnyű nyomortanyáról, ahol négy hónapig lepedőm sem volt – egyenesen a Hatvany-kastélyba kerültem vendégnek, Hatvanba, majd a ház asszonya, Hirsch Albertné ellátott útiköltséggel és a nyár végeztével Párizsba utaztam. Itt beiratkoztam a Sorbonne-ra. A nyarat a dél-franciaországi tengerparton töltöttem egy halászfaluban.

Ezután Pestre jöttem. Két szemesztert hallgattam a pesti egyetemen. Tanári vizsgát mégsem tettem, mert – Horger Antal fenyegetésére gondolva – azt hittem, úgysem kapnék állást. Majd a Külkereskedelmi Intézet magyar-francia levelezőnek alkalmazott, megalakulásakor. [...] Ekkor azonban olyan váratlan csapások értek, hogy bármennyit edzett az élet, nem bírtam ki – az OTI előbb szanatóriumba, majd táppénzállományba utalt neuraszténia gravisszal. Hivatalomtól megváltam, beláttam, hogy nem lehetek tehertétel egy fiatal intézmény nyakán. Ezóta írásaimból élek. Szerkesztője vagyok a SZÉP SZÓ c. irodalmi és kritikai lapnak. Magyar anyanyelvemen kívül írok és olvasok franciául és németül, levelezek magyarul és franciául, perfekt gépiró vagyok. Tudtam gyorsítani is, – egy havi gyakorlattal ezt a tudásomat fölfrissíthetem. Értek a sajtó nyomdatechnikájához, tudok szabatosan fogalmazni. Becsületesnek tartom magam, azt hiszem, hogy fölfogásom gyors és hogy munkában szívós vagyok.

SZÓMAGYARÁZATOK:

Szaléziánus = Szalézi Szent Ferencről elnevezett szerzetesrend, amely szegény gyermekek iskolázásával foglalkozik.

pubertáskori = kamaszkori

Nyugat = a legjelentősebb magyar irodalmi folyóirat a 20. század első felében

publikálta = nyomtatásban megjelentette

internátus = kollégium, bentlakásos iskola

Kúria = fellebbviteli bíróság

kollokváltam = vizsgáztam

napokat ettem = a kifejezés a jótékonyságnak egy régi formájára utal, mikor naponta egy-egy módosabb család megvendégelte a nyomorgó diákokat

honorárium = tiszteletdíj

szemesztert = félévet

neurasténia gravis (latin: neurasthenia gravis) = súlyos idegösszeomlás

A) A kezdeti évek

- (1) József Attila e szövegben majdnem minden elbeszéli esemény idejét közli, olykor évszámmal, olykor saját életkorának megjelölésével vagy más évszámokhoz való viszonyítással. Ezek segítségével állapítsd meg, hány évesen mit történt! Töltsd ki a táblázatot!

MIKOR?	HÁNY ÉVESEN?	HOL?	MI TÖRTÉNT?
1905			
	3 éves		
1912			
1914			
1918			
	14 éves		
1922			
1925			

MEGOLDÁSI LEHETŐSÉG

MIKOR?	HÁNY ÉVESEN?	HOL?	MI TÖRTÉNT?
1905	0	Budapesten	Született
1908	3 éves	Budapesten Öcsödön	Édesapja kivándorolt Nevelőszülőkhöz került
1912	7 éves	Budapest	Hazakerült és beírták az elemi II. osztályába

1914	9 éves	Budapest	Kitört a világháború, dolgoznia kellett
1918	13 éves	Abbázia	Üdült (Károly király-féle gyermeknyaraltatási akció)
1919	14 éves	Budapest	Meghalt az édesanyja (árva lett)
1922	17 éves	Budapest	A Nyugatban megjelentek versei
1925	20 éves	Bécs	Egyetemre jár, újságot árul, takarít, magántanítványokat tanít, nyomortanyán él

- (2) Kapcsold össze a szövegben szereplő helységneveket a hozzájuk tartozó eseményekkel! (Egy helységhez több is kapcsolódhat.) Írd az egyes események mellé annak a helynévnek a betűjelét, hol történt!

MEGOLDÁS

HELYSÉGEK	ESEMÉNYEK	MEGOLDÁS
(a) Abbázia	A gimnázium VI. osztályát színjelesen végeztem.	(g)
(b) Bécs	A nyarat egy halászfaluban töltöttem.	(d)
(c) Budapest	A Collegium Hungaricumban magántanítványokat tanítottam.	(b)
(d) Dél-franciaországi tengerpart	Beiratkoztam a Sorbonne-ra.	(l)
(e) Hatvan	Beíratk az elemi iskolába.	(k) – de a (c) is
(f) Kiszombor	Fát és szenet loptam.	(c)
(g) Makó	A Hatvany-kastélyba kerültem vendégnek.	(e)
(h) Mezőhegyes	Kispapnak küldtek.	(j)
(i) Monor	Lakásért és ellátásért tanítottam.	(h)
(j) Nyergesújfalú	Magyar-francia-filozófia szakra iratkoztam.	(m)
(k) Öcsöd	Mezei napszámosnak mentem.	(f)
(l) Párizs	Nevelőszülőkhöz kerültem.	(k), (i)
(m) Szeged	Polgári iskolába jártam.	(c)

	Rövid időre a Gyermekvédő Liga helyezett el.	(i)
	Szanatóriumba kerültem.	(c)
	Megszülettem.	(c)
	Takarítottam.	(b)
	Üdültem.	(a), (d)

- (3) Az alábbi életrajzok olyan személyekről szólnak, akik kapcsolatba kerültek József Attilával, és akikről József Attila megemlékezett most olvasott önéletrajzában. Állapítsd meg, melyik kiről szól! (Írd nevét a kipontozott helyre!)
- a) 1908-ban Hatvany Lajossal és Fenyő Miksával együtt megalapította a magyar irodalom legnagyobb hatású lapját, a Nyugatot. Heves harcokat folytatott a kor konzervatív irodalmi erőivel az új költők generációjának elismeréséért. Elsők között állt ki a fiatal József Attila mellett.
- b) Gazdag gyártulajdonos család fia volt. 1908-ban Ignotusszal és Fenyő Miksával megalapította a Nyugat című folyóiratot. Egész életét a magyar irodalom szolgálatának szentelte. Kiállt Ady Endre, József Attila és sok más magyar művész mellett. A tehetségeket nemcsak művészileg, de anyagilag is támogatta.
- c) 1922-től a szegedi, 1940-től a kolozsvári egyetemen a magyar nyelvészet tanára. Mint szegedi dékán eltanácsolta az egyetemről József Attilát, aki *Születésnapomra* című versében megörökítette nevét.
- d) Az utolsó magyar király. 1916. november 21-én foglalta el az elhunyt Ferenc József osztrák császár trónját. Ismerve a háború szörnyűségeit, a béke helyreállítására törekedett. A súlyos helyzet ellenére belpolitikai téren szociális törvénykezésbe kezdett. 2004-ben a katolikus egyház boldoggá avatta.

MEGOLDÁS

a) Ignotus; b) Hatvany Lajos; c) Horger Antal; d) IV. Károly

B) A költő önéletrajza

- (1) A szöveg hét egységből áll. Adj találó alcímet a részeknek!
 (2) Készítsd el József Attila modern önéletrajzát!

MEGOLDÁSI LEHETŐSÉG

Önéletrajz

Személyes adatok

Név: József Attila

Születési hely, idő: Budapest, 1905. 04. 11.

Végzettség

1924-től – 1927-ig egyetem, bölcsészkar: Szeged, Bécs, Párizs, Budapest
 1920-tól – 1923-ig középiskola

Szakmai tapasztalat
 Külkereskedelmi Intézet, magyar-francia levelező
 Hivatalnok – Mauthner-féle magánbank
 Könyvügynök

Nyelvtudás
 Francia

Érdeklődési kör
 Irodalom, filozófia
 Budapest, 1937.

- (3) József Attila a *Curriculum vitae*-t tisztviselői állás elnyerése érdekében írta. Báró Hatvany Lajos nevében fogalmazz rövid (maximum 10 soros) ajánlást, támogató nyilatkozatot!

Phoenix Biztosító Részvénytársaság
 Hatalmas Győző elnök úr részére

Tisztelt Elnök úr!

[...]

Kelt Budapesten, 1937. április 11-én

aláírás

C) Iskolafajták

- (1) A *Curriculum vitae* alapján állítsátok össze József Attila iskolai pályafutásának vázlatát! Először gyűjtsétek ki az adatokat! Melyik osztályt hol, mikor (s ha tudjuk: milyen eredménnyel) végezte? Vigyázat: a szöveg alapján nem lehet minden adatot pontosan kitalálni!

OSZTÁLY	HOL	MIKOR?
elemi iskola 2. osztálya		
elemi iskola 5. osztálya		
a polgári negyedik osztálya		
a gimnázium VI. osztálya		
a gimnázium VII. és VIII. osztálya		
érettségi vizsga		

MEGOLDÁSI LEHETŐSÉG

OSZTÁLY	HOL	MIKOR?
Elemi iskola 2. osztálya	Budapest	7 évesen
Elemi iskola 5. osztálya	Budapest	1918-1919
a polgári negyedik osztálya	Budapest	
a gimnázium VI. osztálya	Makó	
a gimnázium VII. és VIII. osztálya	Budapest	
Érettségi vizsga	Budapest	

(2) Mit jelentenek ezek a régies hangzású iskolamegjelölések?

Tanulmányozd az alábbi ábrát, és olvasd el a tankönyvi idézetet! Ezek alapján felelj a kérdésekre!

12		Felsőfokú szakiskolák, tanító- és óvóképzők		Reáliskola	Reál-gimnázium	VIII.	Gimnázium	18
11						VII.		17
10	Alsófokú szakiskolák					VI.		16
9						V.		15
8		IV.	Polgári iskola			IV.		14
7		III.				III.		13
6		II.				II.		12
5		I.				I.		11
4	Elemi népiskola							10
3	Elemi népiskola							9
2	Elemi népiskola							8
1	Elemi népiskola							7
Iskolai osztály	Óvoda 3-6 éves korig							Életkor

A MAGYAR ISKOLARENDSZER 1928-BAN (Figyelem! Az iskolaéveket – ellentétben a mai szokással – nem számolták egybe, azaz a gimnázium első évében a tanulót első osztályosnak nevezték.)

„...a gimnázium és a reáliskola között állt a reál-gimnázium. Ennek fő jellegzetessége az volt, hogy a latin és a német nyelv mellett (ez utóbbi mindhárom iskolatípusban kötelező volt) felvett még egy modern nyelvet (angolt, franciát vagy olaszt). Mindhárom középiskola-típusban azonos súllyal szerepeltek az ún. nemzeti tárgyak (magyar nyelv és irodalom, történelem). A gimnáziumban a modern nyelvek helyett görögöt tanítottak; a reáliskolából hiányzott mind a latin, mind a görög. A matematika

és a természettudományos tárgyak oktatására fordított idő viszont a reáliskolában volt a legmagasabb. Az »egységes jogosítás« elve szerint mindhárom középiskola-típus érettségi vizsgája egyformán jogosított bármely felsőoktatási intézményben való további tanulmányokra.”

(Pukánszky Béla–Németh András: *Neveléstörténet*)

- a) Hány tanévig lehetett elemi iskolába járni?
- b) Milyen lehetőségei voltak (s milyenek nem) annak, aki elemi iskolát végzett?
- c) Hány éves korban kezdték meg a tanulók a polgári iskolát?
- d) Milyen iskolát kellett kijárnia annak, aki tanító akart lenni?
- e) Milyen előtanulmányokkal kerülhetett valaki gimnáziumba?
- f) Hány éves volt a gimnázium VI. osztályos tanulója?
- g) Hány éves korban fejezte be a tanuló a gimnáziumot?
- h) Mi lehetett a különbség a polgári iskola és a reáliskola között?
- i) Melyik iskola lehetett a mai szakiskola elődje? S melyik a szakközépiskoláé?

MEGOLDÁSI LEHETŐSÉG

- a) Hány tanévig lehetett elemi iskolába járni? Négy vagy hat évig.
- b) Milyen lehetőségei voltak (s milyenek nem) annak, aki elemi iskolát végzett? *Tovább tanulhattott szakiskolában, reáliskolában, reálgimnáziumban vagy gimnáziumban. Önmagában azonban nem képesített semmire, hasonlóan a mai általános iskola nyolc osztályához.*
- c) Hány éves korban kezdték meg a tanulók a polgári iskolát? *Tízévesen.*
- d) Milyen iskolát kellett kijárnia annak, aki tanító akart lenni? *Tanítóképzőt, amit a polgári iskola után lehetett megkezdni.*
- e) Milyen előtanulmányokkal kerülhetett valaki gimnáziumba? *Az elemi iskola négy osztályának elvégzése után, de létezhetett kerülőút, különbözeti vizsgával polgáriból vagy más középiskolából is át lehetett kerülni.*
- f) Hány éves volt a gimnázium VI. osztályos tanulója? *Évismétlés nélkül 16, mint a mai tizedikesek.*
- g) Hány éves korban fejezte be a tanuló a gimnáziumot? *Tizennyolc évesen, mint ma.*
- h) Mi lehetett a különbség a polgári iskola és a reáliskola között? *A polgári iskola korábban végződött, nem adott érettségit, és ezzel nem adott lehetőséget az egyetemre.*
- i) Melyik iskola lehetett a mai szakiskola elődje? S melyik a szakközépiskoláé? *A szakiskoláé az alsófokú szakiskola, a szakközépiskoláé a reáliskola.*

- (3) Jelöld a régi iskolarendszer ábráján pontokkal, mely életkorban milyen iskolaféléket érintett József Attila!
Kösd össze a pontokat, és állapítsd meg, mennyire volt rendhagyó József Attila iskolai pályafutása! Szerinted milyen okokkal magyarázhatjuk ezt?

MEGOLDÁSI LEHETŐSÉG

Jó, ha kiderül a jelölések és a szöveg alapján, hogy József Attilának igen szabálytalan volt az iskolai pályafutása. Ahogy különleges tehetsége egyre nyilvánvalóbbá vált, úgy nyíltak meg előtte – gyámja és más támogatók révén – az egyre jobb lehetőségek, de végig kísértette a lecsúzás veszélye a szegénység és családi körülményei miatt. Végül is nagy nehézségek árán sikerült kitörnie a proletárléteből.

D) Jelentésvadászat

- (1) Néhány szót kiemeltünk a szövegből. Mit jelentenek?
Próbáljátok meg a szövegkörnyezetből kikövetkeztetni, majd felvetéseiteket ellenőrizzétek szótár segítségével! Ha még volna olyan szó, amelynek jelentését nem ismeritek, vagy amelyben bizonytalanok vagytok, jelentésével együtt írjátok az üresen hagyott helyre!

SZÓ	SZERINTEM EZT JELENTI	SZÓTÁRI JELENTÉSE
kivándorol		
gyám		
internátus		
pubertáskor		
kukoricacsósz		
infláció		
kollokvál		
honorárium		
kúria		
Ars poetica		
szemeszter		
perfekt		
szabatos		
szívós		

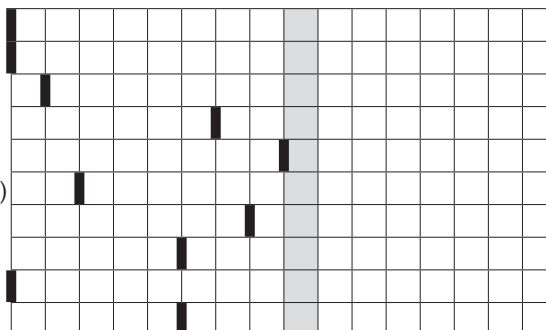
MEGOLDÁSI LEHETŐSÉG

SZÓ	SZERINTEM EZT JELENTI	SZÓTÁRI JELENTÉSE
Kivándorol		Külföldre (többnyire a tengeren túlra) megy, tervek szerint örökre
Gyám		Árvák kinevezett jogi képviselője
Internátus		Bentlakásos iskola
Pubertáskor		Kamaszkor
Kukoricacsósz		Kukoricára vigyázó mezőgazdasági segédmunkás
Infláció		A pénz elértéktelenedése
Kollokvál		Vizsgázik
Honorárium		Tiszteletdíj
Kúria		Fellebbviteli bíróság
Ars poetica		Költői hitvallás
Szemeszter		Egyetemi félév
Perfekt		Tökéletes; hibátlan nyelvtudású
Szabatos		Pontos, kifejező, világos
Szívós		Kitartó, állhatatos

(2) Állítsatok össze társaitok számára betűrejtvényt!

Feladatotok az, hogy a sorokba írandó szavaknak s végül a függőlegesen összeolvasható szónak a meghatározását megadjátok számukra. A szavakat a vastag vonaltól kezdve kell beírni, szóköz nélkül!

1. sor: (ars poetica)
2. sor: (internátus)
3. sor: (kivándorol)
4. sor: (perfekt)
5. sor: (infláció)
6. sor: (kukoricacsósz)
7. sor: (pubertás)
8. sor: (Kúria)
9. sor: (honorárium)
10. sor: (szemeszter)

MEGOLDÁS

a	R	s	p	o	E	t	i	C	a							
i	N	t	e	r	N	á	t	U	s							
	K	i	v	á	N	d	o	R	o	l						
						p	e	R	f	e	k	T				
									I	n	f	l	Á	c	i	ó
		k	u	k	O	r	i	C	a	c	s	Ő	s	z		
							p	U	b	e	r	T	á	s		
					K	o	l	L	o	k	v	á	l			
h	O	n	o	r	Á	r	i	U	m							
					S	z	e	M	e	s	z	t	e	r		

E) Önéletrajzi mozzanatok

- (1) Magyarázd meg röviden írásban József Attila önéletrajzának három különös mozzanatát!
A válaszok nincsenek benne egyértelműen a szövegben: azonban következtethetünk, vagy segítséggül hívhatjuk képzeletünket!
- Milyen hatással lehetett József Attilára az, hogy megfosztották nevétől? „...ez az élmény tett [...] azzá, aki hallgat a Pista névre, míg be nem igazolódik az, amit ő maga gondol, hogy Attilának hívják.”
 - Magyarázd meg ezt a furcsa mondatot: „Csodagyereknek tartottak, pedig csak árva voltam.”
 - Mi lehet az oka, hogy József Attila sokkal részletesebben ír az 1925 előtti időkről, mint a későbbiekéről?

C) MEGOLDÁSI LEHETŐSÉG

Pszichológiai műveltsége, analízis-élménye miatt is nagy jelentőséget tulajdonít a kisgyermekkorának. Ezen kívül tisztviselői állásra pályázva nemigen dicsekedhetett ezzel a tíz évvel. Ezekben az években valóban megpróbált írásaiból megélni – ami az adott körülmények közt szinte lehetetlen volt, ezért nyomorgott. Leendő munkaadói szemében nyilván az sem jelentene jó pontot, hogy a költő 1930-tól néhány évig az illegális kommunista mozgalomhoz tartozott, főleg felvilágosító munkát végzett. A társadalmi megítélés szerint (is) rendezetlen a magánélete: élettársi kapcsolatban élt egy Szántó Judit nevű asszonnyal. Pszichés betegsége egyre nyilvánvalóbb lett. Helyzete a Curriculum vitae megírását követő hónapokban vált kritikussá, ekkor került idegstanatóriumba. Ennek ellenére ebben az évben is küzdött a „rendes egzisztencia” megteremtéséért, már a Kozmutza Flóriával tervezett házasság miatt is. Mindezeket a tanulók nem tudhatják, de lehetnek ötleteik, feltételezéseik, ha megérik, hogy a költő „takargat valamit”.

- (2) Válassz egyet a fejezetben található József Attila-versekből! Írd le, hogyan kapcsolódik a költő önéletrajzához!
Írd le véleményed, milyenek talátlad ezt a verset? Válaszodat indokold!

REFLEKTÁLÁS

A mozaik összerakása
(a 3. feladat és a
versek alapján)

T/4–T/5. 95. oldal

5 PERC

Tanári instrukciók

Felhívjuk a diákokat arra, hogy gondolkozzanak el néhány percre mind a Curriculum vitae, mind az önéletrajzi versek kapcsán tanultakon, és foglalják össze önmaguk számára is ezeknek az óráknak a József Attilára vonatkozó tanulságait.

Kiemelt képességek, készségek: új ismeretekre való reflektálás

Célcsoport – differenciálás: az egész osztály

Munkaformák: egyéni

Módszerek – eljárások: nyitott mondatok

4. A mozaik összerakása

Alkossatok csoportokat, amelyekben olyan tanulók foglalnak helyet, akik különböző betűjelű feladatokat oldottak meg!

- Aki az „A” jelű feladatokat oldotta meg, idézze fel a többiek számára József Attila támogatóinak életrajzát!
- Aki a „B” jelű feladatokat oldotta meg, olvassa fel Hatvany Lajos báró levelét, s mondja el a többieknek, hogyan jött létre!
- Aki a „C” jelű feladatokat oldotta meg, mondja el a többieknek a 3. számú feladat tanulságait!
- Aki a „D” jelű feladatokat oldotta meg, adja fel betűrejtvényét a többieknek, azaz olvassa fel a meghatározásokat, amelyhez a megoldást jelentő szavakat a *Curriculum vitae*-ből kell kikeresniük!
- Aki az „E” jelű feladatokat oldotta meg, olvassa fel három válaszában egyikét!

A csoportok közösen értékeli az egyes csapattagok munkáját, és számoljanak be arról az osztály előtt!

5. Következtetések

Az előző néhány órában József Attiláról volt szó. Mit tanultál meg róla, mit gondolsz most róla? Fejezd be az alábbi nyitott mondatokat!

- a) József Attiláról szóló feladatokból megtudtam, hogy... ..
- b) Újdonság volt számomra az, hogy... ..
- c) Érdekes volt az, hogy... ..

- d) Nem értem azt, hogy... ..
- e) Érdekes lenne megtudni azt még, hogy... ..
- f) Ezekből az órákból megtanultam, hogy... ..

6. NÉV ÉS IDENTITÁS

ALTERNATÍV ÓRA

97. oldal

45 PERC

Tanári instrukciók

- Első lépés: néma olvasással, önállóan történő szövegfeldolgozás, mintegy betetőzéseként az eddigi, olvasást fejlesztő – többnyire közösen végzett – gyakorlatoknak.
- A kazah monda mélyebb üzenetét ismételt közös olvasás után együtt beszéljük meg.
- A gazdag, egyetemes tartalmú elbeszélés ürügyén olyan fontos kérdések kerülhetnek szóba, mint személyiség és emlékezet, egyéniség és önmagunk vállalásának összefüggései. A beszélgetésben alkalom adódhat arra, hogy a nemzeti-etnikai sokszínűséget (egyáltalán a múltból, emlékekből, kulturális hagyományokból kialakult emberi sokféleséget) értéként, eltűnését, elhalványodását hiányként, fogyatékként ismertessük fel.

Kiemelt képességek, készségek: értő néma olvasás, véleményalkotás

Differenciálás: az egész osztály

Munkaformák: egyéni olvasás, feladatlap, frontális közös megbeszélés

Módszerek – eljárások: a másodszori olvasás – „körbeolvasás” – módszerével vagy szereposztásos felolvasással történik. Az egyik szerepet – esetleg a mesélőét – vállalhatja a tanár is.

1. A mankurt legendája

Olvassátok el az alábbi régi kazah mondát, amit egy világhírű mai író könyvéből vettünk!

CSINGIZ AJTMATOV kirgiz író, orosz és kirgiz nyelven ír. Fő témái: a hagyományos életforma átalakulása, a hétköznapi konfliktusai, az ázsiai népek történelme, mondái és mitológiája. Az évszázadnál hosszabb ez a nap című regényébe is beépül egy legenda, a mankurt legendája. A történet a távoli múltban játszódik. Egy ázsiai törzs ádáz harcot vív a betolakodó zsuanszuanok törzsével. A zsuanszuanok barbár módszerekkel harcoltak és különösen kegyetlenül bántak a foglyokkal.

CSINGIZ AJTMATOV: A MANKURT LEGENDÁJA

(részletek)

Szőrnyű sors várt arra, akit a zsuanszuanok megtartottak a maguk foglyának. Rettenetes kínzással fosztották meg a foglyot emlékezetétől: siri-t húztak az áldozat fejére. Többnyire a harcban foglyul ejtett fiatal legényeknek lett ez a sorsa. Előbb teljesen lekopaszították az áldozat fejét, tövig csupálva minden egyes hajszálat. Mire a borotválással elkészültek, ügyes zsuanszuan mészárosok levágtak a közelben egy jól megtermett tevét. Frissiben megnyúzták, és elsőként a tevébőr legsúlyosabb, legszívósabb részét, a nyakbőrt választották le róla. Darabokra vágták és még gőzölgő állapotban ráfeszítették a fogoly leborotvált fejére. A bőr egy pillanat alatt ráragadt, mint a tapasz – mai úszósapkához hasonlóan. Ez volt a siri. Aki ezen a procedúrán keresztülment, az vagy nem élte túl a kínzást, és meghalt, vagy egész életére elvesztette az emlékezetét – mankurt lett belőle, rab, aki nem emlékszik

a múltjára. A mankurt nem tudta, ki ő, milyen törzsből-nemzetségből való, nem tudta a nevét, nem emlékezett gyerekkorára, apjára, anyjára – egyszerűen nem ismerte fel magában az emberi lényt.

[A legenda főhőse, Najmán-Ana elvesztette fiát a zsuanszuanokkal folytatott harcban. De nem fogadja el, hogy fia halott, és amikor vándor kalmároktól megtudják, hogy valahol a Sárga Homokon tevecsdát legeltet egy mankurt fiatalember, elhatározza, hogy felkutatja ezt a pásztort. Najmán-Ana felismeri fiát mint mankurtot, de a fiú nem emlékszik a múltjából semmire. Közönyösen, sőt ellenségesen fogadja anyja közeledését.]

– Ül le, beszéljünk – mondta nehéz sóhajjal Najmán-Ana.

Leültek a földre.

– Megismeresz engem? – kérdezte az anya.

A mankurt tagadóan megrázta a fejét.

– Hogy hívnak?

– Mankurt – felelte az.

– Csak most hívnak így. A régi nevedre emlékszel? Próbálj visszaemlékezni az igazi nevedre. A te neved Dzsolaman. Hallod? Dzsolaman. Apádat Dönenbájnak hívták. Hát nem emlékszel apádra? Hiszen ő tanított nyilazni gyerekkorodban! Én meg az anyád vagyok. Te a fiam vagy. Te a najmánok törzsből való vagy, érted? Najmán vagy...

[Mivel egy zsuanszuan közeledik a csordához, ezért Najmán Ana elmenekül, s ezután napokig a közelben rejtőzködik, s csak olyankor közeledik fiához, ha meggyőződött arról, hogy egyedül van. Nevén szólalva, próbálja életre kelteni fiában az elpusztított emlékezetet.]

– Emlékezz, hogy hívnak, emlékezz a nevedre! – könyörgött és erősködött. – Apád Dönenbáj, hát nem tudod? A te neved pedig nem Mankurt, hanem Dzsolaman. Azért neveztünk el így, mert útközben születted, a najmánok nagy vándorlása idején. A dzsol: út, az aman: egészség. A neved értelme: „Légy egészséges az úton!” Amikor megszületted, háromnapos pihenőt tartottunk. Három napig ültük a lakomát!

[Najmán Ana minden próbálkozása kudarcot vall. Közben a zsuanszuanok megtudják, hogy a mankurt egy idegennel állt szóba, s ezért kegyetlenül megverik. A mankurtban ez felerősítette az anyja iránti ellenséges érzést.]

Najmán-Ana úgy döntött, hogy visszatér a fiához. Most már mindenáron magával akarta vinni. Akmája, a fehér tevetehén könnyedén és szabadon nyargalt gazdájával a nagy csorda felé. A kihunyó nap sugarai tisztán kirajzolták az asszony alakját a két tevepúp völgyében. A feszülten figyelő és gondterhelt Najmán-Ana sápadt volt és kemény. Ősz haja, ráncai, a gondolatok arcán és szemében – akár az alkonyatok a Sárga Homokon – kiirthatatlan fájdalom... Végre odaért a csordához, a legelésző állatok között haladt, körültekingetett, de a fiát nem látta. Felmálházott háttal, szokatlan módon, szabadon legelt, kantárját maga után vonszolva a földön. De ő maga nem volt sehol. Mi történt vele?

– Dzsolaman! Fiam, Dzsolaman, merre vagy? – hívogatta Najmán-Ana.

Senki nem mutatkozott, nem is válaszolt.

– Dzsolaman! Hol vagy? Én vagyok, az anyád! Merre vagy?

Miközben nyugtalanul nézett, nem vette észre, hogy fia, a mankurt, tevéje árnyékában rejtőzve már térdre ereszkedve célba vette íja felajzott idegére helyezett nyilával. A nap visszatűző fénye zavarta a szemét, csak az alkalmas pillanatot várta, hogy a nyilat kiröpítse.

– Dzsolaman! Fiam! – szölongatta Najmán-Ana, attól féltve, hogy baj történt vele. Megfordult a nyeregben. – Ne lőj! – csak ennyit tudott még kiáltani, és szembe akarta fordítani Akmaját, a fehér tevéjét, de már süvített is kurtán a nyílvesző, és beleállt bal oldalába, a karja alá.

Halálos lövés volt. Najmán-Ana előrebukott és a teve nyakába kapaszkodva lassan lecsúszott a nyeregből. De előbb még lecsúszott a fejről a fehér kendője, madárrá változott a levegőben és elrepült, hangosan kiáltozva: „Ki vagy? Mi a neved? Az apád Dönenbáj! Dönenbáj! Dönenbáj!”

Úgy mondják, azóta röpköd éjszakánként a Sárga Homok fölött a Dönenbáj-madár. Ha utasembert lát, odaszáll a közelébe és rákiált: „Ki vagy? Mi a neved? A neved? Az apád Dönenbáj! Dönenbáj! Dönenbáj!”

Azt a helyet, ahol Najmán-Anát eltemették, Ana-Bejit temetőnek hívják azóta – az Anya Nyugvóhelyének...

(Fordította: Rab Zsuzsa)

a) Miután elolvastad a regényrészletet, egészítsd ki az alábbi mondatokat a szöveg alapján!

MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK

A két szembenálló törzs neve: *najmán és zsuanszuan*

Az anya neve: *Najmán-Ana*

A fiú apjának a neve: *Dönenbáj*

A fiú neve: *Dzsolaman*

A fiú nevének jelentése: *Légy egészséges az úton!*

A fiút jelenlegi neve: *Mankurt*

b) Milyen csodás esemény történt a legenda szerint az anya lelövése után?

MEGOLDÁS

(A Dönenbáj-madár visszatérése.)

Az IDENTITÁS latin eredetű szó, jelentése: ÖNAZONOSSÁG. Arra utal, hogy az ember személyiségének van egy állandó magja, amelyet eredendő természete, származása, korai élményei alakítottak ki. Amikor a felnövekvő emberben ezek az adottságok tudatosulnak, ez lesz kialakuló világnézetének, értékfelfogásának, önértékelésének alapja, s ezáltal viselkedésének, szerepeinek is. A most olvasott történet arról szól, hogy ha az ember elveszti emlékezetét, történelmét, hagyományait, akkor elveszti ember mivoltát is.

c) Véleményed szerint hogyan függ össze az identitás és az emlékezet?

d) Foglald össze, szerinted miért fontos a nevedet (családod eredetét, őseid hagyományait) ismerni és elfogadni!

7. AZ ÉN FEJEZETEM

JELENTÉSTEREMTÉS

Az elkészült munkák bemutatása

T/1. 100. oldal
2×40 PERC

Tanári instrukciók

- A fejezet végén az osztállyal együtt megnézzük az elkészült portfóliókat.
- Az osztály adottságai, valamint az idő függvényében a bemutató megszervezhető csoportokban is. Ebben az esetben vagy a személyes kapcsolatokat vagy az elkészült munkák jellegét vehetjük figyelembe. Például ha a portfólió helyett többen weblapot vagy számítógépes bemutatót készítettek, akkor azokat érdemes egy csoportban lejátszani. (A technikailag megformáltabb megoldások egyébként „üthetik” a kevésbé látványos, de esetleg tartalmasabb portfóliókat.) Nagyon oda kell figyelni az időre: ha mindenki az egész osztály előtt szerepel, akkor egy gyerekre kb. 3 perc jut. A stopperrel mért idő általában a tömörségre, összeszedettségre sarkall.
- Előre kérjük meg a tanulókat, hogy a bemutató megformáltságára is fordítsanak figyelmet, dicsérjük meg az ügyes előadókat, de ne marasztaljuk el túlságosan az efféle szereplésben még járatlanokat. A későbbi témánál fokozatosan emeljük a mércét! A hallgatóságot is kérjük szolidáris, ösztönző figyelemre. Az előre kiadott megfigyelési, értékelési szempontok a hallgatói figyelem ébrentartását is szolgálják. Az első néhány előadás értékelésekor a tanár adjon mintát a tárgyilagos, árnyalt, az esetleges előadói hiányosságokra jóindulatúan figyelmeztető bírálatra. A beadott munkákat órán kívül értékeljük pár soros – a továbbiakra nézve irányt mutató, ösztönző-megerősítő – bírálattal, osztályzattal.
- A tanári értékelés szempontja elsősorban az eredetiség, személyesség, tartalmi gazdagság, őszinteség legyen. A technikai, esztétikai kivitel másodlagos, de fontos; az igényes munka rangját növeli, ha a külsőleg is szép, ötletes portfóliókat megdicsérjük, felmutatjuk. Mivel a feladat az volt, hogy a gyerekek önmagukat adják, így ez az értékelés nagy lehetőség a pozitív megerősítésre, az önbizalom növelésére, ezért minden teljesítményben meg kell találnunk az értékeket. A gyenge megoldásokat visszaadhatjuk kiegészítésre, korrekcióra. Ne felejtjük, ez a gyerekek első önálló munkája, s éppen most tanulják az idővel való gazdálkodást. Kezdeményezzük a rajztanár, számítástechnika-tanár kollégák bevonását a kivitelezés segítésébe és az értékelésbe is.

Kiemelt képességek, készségek: nyilvános szereplés, nyilvános beszéd, önkifejezés, kezűgyesség, technikai eszközök használata, gazdálkodás az idővel.

Célcsoport – differenciálás: El kell kerülni azt, hogy a nyilvános szerepléstől féltő tanuló negatív élményt szerezzen (megerősítés helyett). Végző soron eltekinthetünk a szerepeltetésüktől, esetleg köztes megoldásként ajánljuk föl, hogy az általa meghívott egy-két társal együtt akár külön, tanítási órán kívül mutassa be munkáját a tanárnak.

Munkaformák: frontális- vagy csoportmunka

Módszerek – eljárások: különbözőek

Eszközök: A bemutatóra lehetőleg álljon rendelkezésre számítógép és projektor.

REFLEXIÓ

Kilépőkártya

T/2.

101. oldal

10 PERC

Tanári instrukciók

Szólítsuk föl a diákokat, hogy kb. tíz soros reflexiót írjanak mindarról, amit az előző néhány hétben tanultak, elvégeztek. Szedjük be, és a következő óra elején reflektáljunk rá összegzően! Adjuk vissza azzal, hogy őrizték meg, lehetőség szerint szerkesszék be a portfólióba!

Kiemelt képességek, készségek: az önértékelés képessége, mások észlelése, a mienktől eltérő értékek elismerése

Célcsoport – differenciálás: az egész osztály

Munkaformák, Módszerek – eljárások: egyéni munka

Eszközök: papírlapok

1. Az elkészült munkák bemutatása

Itt az idő, hogy mindenki bemutassa a többieknek elkészült portfólióját! Mindenki álljon ki, és az osztály (vagy egy kisebb csoport) előtt ismertesse annak részeit, mutassa meg néhány lapját, magyarázza el a benne szereplő legérdekesebb dolgokat! Mindenkinek kb. 3 perce van erre. Ha valaki személyes weblapot (is) készített, akkor vetítse ki, s közölje a többiekkel, hogyan érik el azt a későbbiekben.

2. Kilépőkártya

Egy kb. tízsoros bekezdésben fogalmazd meg, mit tanultál e fejezet feldolgozása során! Mi jelentette a legnagyobb élményt, mi volt kevésbé érdekes? Mi jelentett nehézséget, mi az, ami könnyen ment? Érzésed szerint miféle műveleteket tudsz jobban elvégezni, mint azelőtt?

